

אהבת
ישראל

אהבת ישראל בדין תורה על הגאולה

אהבת ישראל היוקדת שבו היא מהדברים שאינם צריכים ראיה ואף לא הבאת דוגמא, שהרי כל מסכת חייו היא רצף של אהבה ומסירות אין סופית לכל אשר בשם ישראל יכונה. גם בתורתו מצינו מקומות לרוב בהם הוא מדבר ומוכיח מהתורה את הצורך באהבת כל יהודי ובקירובו, בחינוך הנוער ליהדות ובהארת נשמתו של כל יהודי באשר הוא.

עשרות רבות של שיחות העוסקות באהבת ישראל על כל צדדיה אנו מוצאים בתורתו, החל מביאור תוכנה ומהותה, דרך הדגשת חובת הלבבות לאהבת ישראל, ועד הביאורים המדברים במעלות הנעלות שקונה לעצמו יהודי שהוא אוהב ישראל באמת.

אולם כאן בחרתי ללמוד פרק במסכת אהבת ישראל שלו ממקום אחר לגמרי, והוא היחידות האחרונה שקיים הרבי עם הרה"ג הרשל"צ הרב מרדכי אליהו זצוקללה"ה. כי בנוסף לכל החידושים העצומים שבה, כפי שיבוארו בהמשך היא גם מסמך מרתק של אהבת ישראל צרופה ויוקדת אותה מעגן הרבי בתורה, בגמרות, במדרשים, בפוסקים ואף בחקירות שבאחרונים ובמעשי צדיקים. ביחידות זו מתגלה הרבי כשהוא נלחם בעוז וללא פשרות למען גאולתן של ישראל, תוך שהוא מפליג במעלתן עד אין קץ. בכל המקורות שמצטט הרב הוא מוצא מיד את הפרשנות שהיא צד החיוב שבישראל, ומכל מקום אפשרי הוא מוכיח שישראל ראויי לגאולה לאלתר ולכל הטוב והשפע הגשמי והרוחני גם יחד.

שלוש פעמים ביקר הראשון לציון הרה"ג רבי מרדכי אליהו זצוקללה"ה אצל הרבי, בר"ח כסלו תשד"מ, בכ"ז אדר ב' תשמ"ו, ובי"א אייר תשמ"ט.

אולם, הפגישה הרביעית והאחרונה שהתקיימה ביניהם בו' מר-חשון תשנ"ב אינה דומה לאף אחת מהיחידויות שקדמו לה.

מתוך התיעוד הקיים של פגישה זו,¹ אותה הגייה הרבי בעצמו, אנו למדים שאין המדובר בעוד פגישה שרבות כמותה קיים הרבי עם גדולי ישראל השונים, אלא ביחידות שהיא למעשה ויכוח גדול המתנהל כדין תורה של ממש בנושא הניצב ברומו של עולם, ומאחורי כל דברי התורה הנאמרים שם על ידי שניהם מסתתר למעשה דיון נוקב בדבר גאולתן של ישראל-האם צריכה היא לבא מיד, או שמא יש דברים המעכבים את הגאולה ח"ו.

פגישה זו נקראת "יחידות", הגם שנכחו בה למעלה מעשרים איש, כי למעשה, לא עמד איש איתם בדברם, ואיש מהנוכחים לא נכנס במחיצת עומק דבריהם. הרבי והרב שוטטו לבדם ממעל בהתנצחות אדירים.

איש מהעומדים בחדר לא העלה כלל בדעתו כי כאן ועכשיו ממש מתנהל ויכוח עצום ומכריע בין מנהיג ישראל ובין דיין צדיק ופוסק מומחה, המתנצחים בדברי תורה להוכחת דבריהם, תוך שהם מבליעים באומנות את כל טענותיהם ודעותיהם בתוך הגמרות והמדרשים ש"עפו" בחלל החדר בבקיאות מדהימה ממש.

תדע, שכל היחידות כולה אינה אלא מהלך אחד רצוף של ויכוח גדול על גאולתם של ישראל, ואין בה ולו ציטוט אחד שאינו קשור לדיון הנ"ל או שהובא כהרצאת חידושי תורה הדדיים, דברי חידודין או מילות נימוסין וכו'. כל הגמרות, המדרשים והפסקים שהביא שם הרבי אינם באים אלא להוכחת צדקתו ולתירוץ קושיותיו הסמויות של הרב על דרישתו הנחרצת להבאת הגאולה תיכף ומיד, ללא כל תנאי, ולא מתוך יסורים על עם ישראל ח"ו.

מנגד, עומד הרב אליהו, ובאופן עקבי הוא מקשה על הדרישה הנ"ל, ולהוכחת טענותיו הוא מביא מקורות שונים שבכל אחד מהם מסתתרת קושיה לתביעתו של הרבי, וכתשובה, מביא הרבי מקור אחר, שהוא למעשה התירוץ לקושייתו הקודמת של הרב.

כשמפתח הבנה זה בידנו, מסתדרים לפתע כל הציטוטים מהתורה, מגמרות הבבלי והירושלמי, מהמדרשים והפסקים ואף מסיפורי הצדיקים, בסדר מופתי של תביעה וקושיא, טענה ומענה, שאלה ותשובה, כי בדין תורה זה יש פתחון פה רק לטענות המבוססות על דבר תורה זו הלכה.

גם כשמסכים הרב לבסוף עם פירושו של הרבי לאחד מהמקורות, הוא שב ומקשה ממקור נוסף, או שעומד על נחיצותו של ענין אחר הנדרש מעמ"י כתנאי לגאולתו. רק לאחר ויכוח ארוך וסבוך המתנהל לעתים גם סביב הפשט של הגמרות והמדרשים עצמם, מסכים הרב שאכן יש לפסוק על הגאולה שתבוא מיד.

ראיה חותכת למהותה של יחידות זו אנו מוצאים בכותרת יוצאת הדופן שנתן הרבי ליחידות שהגיה בעצמו, וכך כתב שם בכותרתה: "רשימת הדברים ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו (הרב הראשי דאה"ק) שליט"א". בכותרת זו כותב הרבי במפורש שיחידות זו היא שקלא וטריא, שפירושו משא ומתן או דין ודברים, מושג שלא נכתב על אף אחת ממאות היחידויות שקיים הרבי עם כל גדולי ישראל! ובזאת רמז הרבי על תוכנה המיוחד של יחידות זו.

בטרם ניגשים אנו לבחינה מדוקדקת של כל השקו"ט הארוך, יש לעמוד על התפקיד המיוחד של הרבי והרב בויכוח זה. הרבי הוא מנהיג ישראל, משה רבנו שבדור, ואין צורך להרבות בהוכחות מהסיפורות החסידיית בדבר מהותו של ראש בני ישראל, שהרי כל בר דעת מבין, שמי שיחד עם

גדולתו העצומה בתורה העמים על כתפיו את עם ישראל כולו על שלל צרכיו הגשמיים והרוחניים גם יחד, ומי שהקדיש את חייו לדאוג לכל יהודי באשר הוא, גם אם "יהיה נדחך בקצה השמים"², הוא הראוי לתואר נשיא ישראל, ומתוקף מעמדו ודאגתו זו בא הרבי ותובע למען עמו בכל תוקף גם את הגאולה האמיתית והשלמה תיכף ומיד ממש.

תביעה זו מונחת לפתחו של רב ופוסק בישראל המוערך מאוד על ידי הרבי, כשהכל מבחינים שבראותו את הרב "צהבו פניו" של הרבי. במהלך כל הביקור חולק הרבי לרב כבוד גדול, ושבסיום הפגישה מלווה הרבי את הרב למכוניתו, וממתין בחוץ במשך שש עשרה דקות! לאחר שרכבו של הרב כבר עזב את המקום. בארבעת הספרים שיצאו עד עתה לזכרו של הרב, הולך ומתוודע הציבור הרחב למה שהיה ידוע זה זמן לחוג מצומצם יחסית של מקורביו, ומהם עולים צדקותו וקדושתו המופלאות, כשבין מאות העדויות שבספרים על רוח קודשו והמופתים הרבים שחולל, רבים הם המעידים שראוהו בחלום או בתהליך של מוות קליני, כדיין היושב בבית דין של מעלה ופוסק דינם של אנשים בעולם הזה. ואנו, שראינו את הרבי מבקש ורוצה כל כך שדווקא הרב הוא שיפסוק בענינה של הגאולה, איננו זקוקים לראיה מן הספרים כדי להבין שפסקיו של הרב מתקבלים למעלה כשם שהתקבלו למטה...

כשאנו לומדים לעומק את קונטרס היחידות, אל יעלה על דעתנו חלילה שהרב אליהו רוצה את הגאולה פחות ממה שרוצה בה הרבי, וכל מי שנכח בשיעוריו הרבים יודע שתמיד הקפיד הרב לסיים את שיעוריו בדברי צפייה לגאולה, תוך שהוא מפליג ומאריך בתיאור יופיו של בית המקדש ובגודל הניסים העתידיים להתרחש בזמן הגאולה.

אולם, במעמד קודש זה עומד הרב בתפקיד של דיין הדן דין תורה לאמתו,

וכאן אין כל מקום לרצונות אישיים.³ זאת ועוד, בויכוח הגדול המתנהל ברמזי רמזים אין מנצח ואין מפסיד, כי כשבסופו של דבר מוכיח הרבי שהלכה כמותו, נשמעת גם מהרב צהלת מנצחים.

זכות גדולה עד מאוד נפלה בחלקי להיות קרוב אל הרב זצוקללה"ה בעשור האחרון לחייו. במהלך תקופה זו, בין שאר הדברים המופלאים שראיתי בהנהגתו של מי שהוא ללא ספק אחד מאנשי המופת של הדורות האחרונים, בלטה עד מאוד הערכתו העצומה לרבי, ובפעמים הרבות שדברתי עמו נדהמתי להיווכח, שלא רק שאין לי מה לחדש לו בשיחותיו של הרבי, כי ידע את כולם על פה! אלא שגם יש לרב "השגות" אחרות לגמרי בכל מה שקשור לרבי.

הנהגה ידועה היתה לו לרב להבליע מסריו בתוך דברי תורתו, ופעמים רבות כשהיה בנוכחות ציבור גדול מאוד, היה מעביר מסר סמוי לאיש זה או אחר המובלע בתוך דברי התורה שאמר. מומחיותו בהנהגה זו היתה כל כך גדולה, עד שאף אחד מהנוכחים לא הבין ולא העלה בדעתו שבדבריו של הרב מוצפן מסר ליחיד הנוכח בקהל, ורק האיש אשר אליו כוונו הדברים הרגיש מיד שהמדובר בו, ואילו שאר הציבור בטוחים היו ששמעו זה עתה דבר תורה מרתק מענייני דיומא...

במהלך השנים הורגלתי להקשיב רב קשב לדבריו של הרב, ומנקודת מוצא זו באתי לעיין גם ביחידות הנ"ל. או אז מצאתי שיחידות זו צריכה עיון גדול ולימוד מעמיק, וגם כאן אין די בהטית אוזן אלא שיש לפקוח גם את עין הלב כדי לחזות במחזה נורא ההוד אותו בחרו הרבי והרב לנהל "מעל ראשי הנוכחים", שנוכחותם כאמור, כלל לא הפריעה...

אהבת ישראל והסנגוריא שמלמד הרבי על עם ישראל במהלך כל

3 כל דיין שדן דין אמת לאמתו - שבת י, א. בטל רצונך מפני רצונו - אבות פ"ב, מ"ד.

היחידות היא ענין גלוי ופשוט, ואינו תלוי בשום פרשנות, אולם העמדת הדברים כדין תורה על הגאולה היא פרשנות שלי, יקרא הקורא וישפוט.

לימים נודע לי, שלאחר זמן, כינס הרב בית דין ופסק על הגאולה שצריכה להגיע מיד כשהוא מחתים אותם על הפסק הנ"ל. לאחר פטירתו ועל פי החלטת תלמידיו נקבר הרב זצוקוללה"ה כשהפסק הנ"ל בתוך ידו הק'. תודותי העמוקות לנאמן ביתו הרב חיים סויסא הי"ו שהעביר אלי צילום של הפסק הנ"ל והרי הוא מובא בסוף פרק זה.

בס"ד. רשימת הרברים ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו (הרב הראשי דאה"ק) שליט"א
ליל ב' פ' לך לך, ו' מרחשון ה'תשנ"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אפשר
לומר, שבקדגשת רבינו הזקן שהשכינה
שרוי' במעמד עשרה מישראל אף שאינם
מדברים דברי תורה יש חידוש גדול יותר
מאשר בפסוק "השוכן אתם בתוך
טומאתם", כי:

בפסוק "השוכן אתם בתוך
טומאתם", יש לומר, שהטומאה אינה
שוללת השראת השכינה שצריכה להיות
ביניהם מצד לימוד התורה, כמארז"ל⁶
ש"דברי תורה אינם מקבלין טומאה",
ומזה מובן שהטומאה אינה שוללת
מעלת השראת השכינה שנעשית ע"י
לימוד התורה; ואילו החידוש שבדברי
רבינו הזקן הוא בנוגע להשראת השכינה
(לא מצד ההתעסקות בענין שממשיך
השראת השכינה, אלא) מצד עצם
נוכחותם של עשרה מישראל.

יש להוסיף בדיוק הלשון "שכינתא
שריא" ("שכינה שרוי' ביניהם") —
שהשראת השכינה הו"ע נעלה יותר
מאשר נוכחות השכינה, שלא זו בלבד
שהשכינה נמצאת ביניהם, אלא שקדושת
השכינה נמשכת ושורה על כל הנמצאים
בהסביבה.

הרב אליהו שליט"א: עפ"ז אפשר
לומר ש"שכינתא שריא" הו"ע נעלה
יותר מ"השוכן אתם בתוך טומאתם",
שפירושו "אע"פ שהם טמאים שכינה
ביניהם"⁷.

א. (לאחרי חילופי דברי ברכה
קצרים עם הרב אליהו שליט"א ומלווייו
— אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

בנוגע להשראת השכינה במעמד
עשרה מישראל ביחד (כפי שנמצאים
כאן), כמארז"ל "כל ב" עשרה שכינתא
שריא" — כתב בעל התניא באגרת
הקדושה ש"אילו נמצא מלאך אחד עומד
במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם
מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה
ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא
דשריא עליהו עד שהי' מתבטל
ממציאותו לגמרי".

והחידוש בזה — שהשראת השכינה
היא "אף שאינם מדברים בדברי תורה"
(באופן המותר, כמובן, שפטורים
מלימוד התורה, כיון שעוסקים במצוה
אחרת, וכיו"ב), כלומר, נוסף לכך
ש"עשרה שיושבין ועוסקין בתורה
שכינה שרוי' ביניהם"³, ישנה השראת
השכינה בין "עשרה שיושבים" מצד
עצם הנוכחות של עשרה מישראל.

הרב אליהו שליט"א: ענין זה הוא
בבחינת "אשרי יושבי ביתך"⁴ — שאף
שיושבים בלבד, אשריהם. וחידוש גדול
יותר בפסוק⁵ "השוכן אתם בתוך
טומאתם" — שהשכינה ביניהם היא גם
במצב שאינם ראויים כ"כ בגלל היפך
הטהרה.

(1) סנהדרין לט, א.

(2) סכ"ג (קלו, ב).

(3) אבות פ"ג מ"ו.

(4) תהלים פד, ה.

(5) אחרי טז, טז.

(6) ברכות כב, א. רמב"ם הל' ק"ש בסופו.

(7) פרש"י עה"פ.

בס"ד. רשימת הדברים ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו (הרב הראשי דאה"ק) שליט"א ליל ב' פ' לך, ו' מרחשון ה'תשנ"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אפשר לומר, שבהדגשת רבינו הזקן שהשכינה שרוי' במעמד עשרה מישראל אף שאינם מדברים דברי תורה יש חידוש גדול יותר מאשר בפסוק "השוכן אתם בתוך טומאתם", כי:

בפסוק "השוכן אתם בתוך טומאתם", יש לומר, שהטומאה אינה שוללת השראת השכינה שצריכה להיות ביניהם מצד לימוד התורה, כמארו"ל⁶ ש"דברי תורה אינם מקבלין טומאה", ומזה מובן שהטומאה אינה שוללת מעלת השראת השכינה שנעשית ע"י לימוד התורה; ואילו החידוש שבדברי רבינו הזקן הוא בנוגע להשראת השכינה (לא מצד ההתעסקות בענין שממשיך השראת השכינה, אלא) מצד עצם נוכחותם של עשרה מישראל.

ויש להוסיף בדיוק הלשון "שכינתא שריא" ("שכינה שרוי' ביניהם") — שהשראת השכינה הו"ע נעלה יותר מאשר נוכחות השכינה, שלא זו בלבד שהשכינה נמצאת ביניהם, אלא שקדושת השכינה נמשכת ושורה על כל הנמצאים בהסביבה.

הרב אליהו שליט"א: עפ"ז אפשר לומר ש"שכינתא שריא" הו"ע נעלה יותר מ"השוכן אתם בתוך טומאתם", שפירושו "אע"פ שהם טמאים שכינה ביניהם".

א. (לאחרי חילופי דברי ברכה קצרים עם הרב אליהו שליט"א ומלווייו — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

בנוגע להשראת השכינה במעמד עשרה מישראל ביחד (כפי שנמצאים כאן), כמארו"ל⁷ "כל ב' עשרה שכינתא שריא" — כותב בעל התניא באגרת הקדושה ש"אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף שאינם מדברים כדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עליהו עד שהי' מתבטל ממציאותו לגמרי".

והחידוש בזה — שהשראת השכינה היא "אף שאינם מדברים בדברי תורה" (כאופן המותר, כמובן, שפטורים מלימוד התורה, כיון שעוסקים במצוה אחרת, וכיו"ב), כלומר, נוסף לכך ש"עשרה שיושבין זעוטקין בתורה שכינה שרוי' ביניהם"⁸, ישנה השראת השכינה בין "עשרה שיושבים" מצד עצם הנוכחות של עשרה מישראל.

הרב אליהו שליט"א: ענין זה הוא בבחינת "אשרי יושבי ביתך" — שאף שיושבים בלבד, אשריהם. וחידוש גדול יותר בפסוק⁵ "השוכן אתם בתוך טומאתם" — שהשכינה ביניהם היא גם במצב שאינם ראויים כ"כ בגלל היפך הטהרה.

- (1) סנהדרין לט, א.
- (2) סכ"ג (קלו, ב).
- (3) אבות פ"ג מ"ו.
- (4) תהלים פד, ה.
- (5) אחרי טז, טז.

(6) ברכות כב, א. רמב"ם הל' ק"ש בסופן.
(7) פרש"י עה"פ.

לומדים המפרשים,⁶ שהכוונה היא לגמ' בברכות:⁷ "ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלהים נצב בעדת א-ל", או למשנה בפרקי אבות⁸ המדברת בעשרה שיושבים ועוסקים בתורה ששכינה ביניהם, וא"כ "כל בי' עשרה שכינתא שריא" הוא רק אם עוסקים בתפילה או בתורה.

לזה בדיוק מכוון הרב את דבריו כשהוא אומר שענין זה ("שכינתא שריא") הוא בבחינת "אשרי יושבי ביתך" או "השוכן אתם בתוך טומאתם", כי הפסוק אשרי יושבי ביתך נדרש במקומות רבים⁹ על אלו העוסקים בתפילה, ואילו "השוכן אתם בתוך טומאתם" הוא מצד דברי התורה שבהם, שאינם מקבלים טומאה (כפי שאומר הרבי מיד), ובדבריו מסתתרת הטענה שישאל יכולים להיות ראויים לגאולה (ול"שכינתא שריא") רק אם יש בהם תורה ותפילה.¹⁰

על כך עונה הרבי מיד שדברי האדמוה"ז אינם בסתירה לפרוש הכתוב "השוכן אתם בתוך טומאתם" שרק כשעוסקים בד"ת אין הטומאה מפריעה לנוכחות השכינה, אלא שהחידוש בדברי אדמוה"ז הוא שמצד מעלתן של ישראל לא רק שאין הפרעה לנוכחות השכינה (כמו במצב שעוסקין בתורה), אלא ששכינתא שריא פירושו שקדושת השכינה נמשכת ושורה על כל הנמצאים בסביבה גם ללא שעוסקים בתורה, ובזה מסכים הרב שהוא חידוש גדול יותר.

6 מהרש"א סנהדרין קה, א. ד"ה "ושמואל אמר באו". מהרש"א נדה יג, א. ד"ה "בי כנישתא דשף". פנ"י ברכות ו, א. ד"ה "אמר רבין". ועוד הרבה.

7 ו, א.

8 פ"ג, מ"ד.

9 ירושלמי רפ"ה. דברים רבה כי תבוא פ"ז, ס"א. ילקו"ש תהלים רמז תתלג ד"ה "שנו רבותינו חסידים". ועוד.

10 ונמצא שחידושו של האדמוה"ז הוא שלא כמו כל המפרשים הסוברים שכל בי' עשרה שכינתא שריא הוא רק כשמדברים בתורה ובתפילה. ונראה לומר שמהגמ' הנ"ל משמע כאדמוה"ז שהרי במשל שבחר ר"ג להשמיע תשובתו נראה שהשמש מאירה גם לאלה שאינם ראויים להארתה, וכן הוא בנמשל שהשכינה שורה על כל עשרה מישראל גם אם אינם עוסקים בד"ת.

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

חלות הקדושה מלמפרע (מזמנו של אברהם אבינו), שישנה גם הקדושה שתומשך ע"י קיום התומ"צ.

הרב אליהו שליט"א: חלות הקדושה מהני לקיום התומ"צ, כדאיתא בבבא בתרא¹³ "התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים, מאי דרוש, כ"ה מציון תצא תורה", ופירושו התוספות "לפי שהי' רואה קדושה גדולה כו' הי' מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשי' בספרי למען תלמד ליראה וגו'¹⁴, גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהי' עומד בירושלים והי' רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה הי' גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה". וכן מציינו שלימוד התורה בארץ הקודש, בקדושת הארץ, הוא באופן נעלה יותר¹⁵.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכן לאידך, שגם קדושת הארץ כשלעצמה (לפני קיום התומ"צ) פועלת בישראל, כמוכן מהפלאת קדושת הארץ בדברי חז"ל שהעלי' והביאה לארץ ישראל כשלעצמה — לפני לימוד תורת ארץ ישראל וקיום המצוות התלויות בארץ, ועד להקרבת הקרבנות — פועלת המשכת השכינה על בניי'.

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ההסברה בדברי רבינו הזקן שהשראת השכינה על בניי' היא גם כשאינם מדברים בדברי תורה (כנ"ל ס"א), היא, מפני שישאל הם למעלה מהתורה:

איתא בתנא דבי אליהו¹⁷ "שני דברים קדמו לעולם, תורה וישאל, ואיני יודע

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכאמור, השראת השכינה כמעמד עשרה מישראל היא "אף שאינם מדברים בדברי תורה", ומזה אפשר לשער גדול העילוי והתוקף שבמעמד עשרה מישראל כשמדברים ועוסקים בתורה, כבנדון דידן.

ב. הרב אליהו שליט"א: המעלה של עשרה היא לא רק בישראל, כפי שמצינו בחתפתו של אברהם על סדום ש"על פחות (מעשרה) לא ביקש, אמר, דור המבול היו ח', נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם"¹⁸, שמזה מוכן שהמעלה של עשרה היא גם באומות העולם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הראי' מאברהם אבינו היא רק בנוגע לזמן שלפני מתן תורה, משא"כ לאחר מתן תורה שהקב"ה בחר בישראל דוקא (כהפס"ד בהלכה שבאמירת "ובנו בחרת מכל עם ולשון" צריך לכוין על מעמד הר סיני, כיון שאז היתה הבחירה בישראל), ומאז, במשך כל הדורות עד היום הזה, ועד סוף כל הדורות, קשורים ומאוחדים ישראל עם הקב"ה, "ישאל אורייתא וקוב"ה כולא חד"¹⁹, ולכן, "אכל בני עשרה שכינתא שריא".

הרב אליהו שליט"א: בירושלמי חלהי' מציינו שכשנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלחות חייבים בחלה, כיון שחלות הקדושה היא מלמפרע, מזמנו של אברהם אבינו ("לזרעך נתתי את הארץ"²⁰), קודם מתן תורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בנוגע לחיוב חלה — הי' מצוה בתורה, והחידוש בירושלמי הוא שקיום התומ"צ פועל בעתיד (לאחרי הכניסה לארץ) פועל

(13) כא, א.

(14) ישעי' ב, ג.

(15) פ' ראה יד, כג.

(16) ראה ב"ר פט"ז, ד.

(17) כ"ה בכ"מ בדא"ח (סה"מ היש"ת ע' 61

ועוד), וראה תרבי"ח פ"ד ופלא"א, ב"ר פ"א, ד.

(8) פרש"י ורא ית, לב.

(9) שו"ע אה"ז או"ח ס"ס ס"ד.

(10) ראה זח"ג עג, א.

(11) פ"ב ה"א.

(12) לך לך טו, יח.

אות ב.

שואל הרב: לשיטתכם, שיש מעלה בעשרה מישראל סתם, הרי מצינו מעלה זו גם בגויים שאברהם התפלל על סדום שתינצל בזכות עשרה הצדיקים שבה, ועל פחות מכך לא ביקש.

וא"כ, אם אין תורה בישראל, מדוע גדלה מעלתם על כל גויי הארץ, ומדוע צריכים הם להיגאל מבין כל האומות?

ומשיב הרבי מידי: שהמעלה בעשרה גויים שבסדום היתה לפני מתן תורה, אבל מאז מ"ת שהיתה הבחירה בישראל הרי שרק ישראל מאוחדים עם הקב"ה, ולכן "אכל בי' עשרה שכינתא שריא".

בהמשך ישיר לקביעתו זו של הרבי מקשה הרב מהירושלמי במסכת חלה, שהרי מצינו שכשנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלתות חייבים בחלה, כיוון שחלות הקדושה היא למפרע מזמנו של אברהם אבינו קודם מ"ת, וא"כ, גם לפני מתן תורה היתה חלות קדושה, ולא כפי שנאמר עתה שרק לאחר מ"ת "ישראל אורייתא וקב"ה כולא חד".

ומשיב הרבי שהפשט בירושלמי הנ"ל הוא לא שהיתה חלות קדושה לפני מ"ת, אלא שלאחר מ"ת ניתן הכח לפעול חלות קדושה גם למפרע, ולכן קידשו קמחים וסלתות גם מימי אברהם אבינו, אבל לפני מ"ת לא היתה חלות קדושה.

ושואל הרב: הרי חלות קדושה (כפי שנפעל אחר מ"ת) מהני לקיום תומ"צ, כפי שמצינו בגמ' בבא בתרא הנ"ל וא"כ, בימינו חלות הקדושה צריכה היתה לעזור (מהני) לקיום תורה ומצוות, ואם כן קדושת ארץ ישראל, שבדורנו זה ניתנה על ידי הקב"ה לישראל באופן נעלה, צריכה

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

חלות הקדושה מלמפרע (מוזמנו של אברהם אבינו), שישנה גם הקדושה שתומשך ע"י קיום התומ"צ.

הרב אליהו שליט"א: חלות הקדושה מהני לקיום התומ"צ, כדאיתא בבבא בתרא¹³ "התקיננו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים, מאי דרוש, כ"י מציון תצא תורה", ופירשו התוספות "לפי שהי' רואה קדושה גדולה כו' הי' מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשי' בספרי למען תלמד ליראה וגו'¹⁵, גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהי' עומד בירושלים והי' רואה שכולם עוסקים כמלאכת שמים וכעבודה הי' גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה". וכן מצינו שלימוד התורה בארץ הקודש, בקדושת הארץ, הוא באופן נעלה יותר¹⁶.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכן לאידך, שגם קדושת הארץ כשלעצמה (לפני קיום התומ"צ) פועלת בישראל, כמובן מהפלאת קדושת הארץ בדברי חז"ל שהעלי' והביאה לארץ ישראל כשלעצמה — לפני לימוד תורת ארץ ישראל וקיום המצוות התלויות בארץ, ועד להקרכת הקרבנות — פועלת המשכת השכינה על בניי'.

ג. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ההסברה בדברי רבינו הוקן שהשראת השכינה על בניי' היא גם כשאינם מדברים בדברי תורה (כנ"ל ס"א), היא, מפני שישראל הם למעלה מהתורה:

איתא בתנא דבי אליהו¹⁷ "שני דברים קדמו לעולם, תורה וישראל, ואיני יודע

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וכאמור, השראת השכינה במעמד עשרה מישראל היא "אף שאינם מדברים בדברי תורה", ומזה אפשר לשער גודל העילוי והתוקף שבמעמד עשרה מישראל כשמדברים ועוסקים בתורה, כבנדון דידן.

ב. הרב אליהו שליט"א: המעלה של עשרה היא לא רק בישראל, כפי שמצינו בתפלתו של אברהם על סדום ש"על פחות (מעשרה) לא ביקש, אמר, דור המבול היו ח', נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם"⁸, שמה מובן שהמעלה של עשרה היא גם באומות העולם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הראי' מאברהם אבינו היא רק בנוגע לזמן שלפני מתן-תורה, משא"כ לאחרי מתן תורה שהקב"ה בחר בישראל דוק (כהפס"ד בהלכה שבאמירת "ובנו בחרת מכל עם ולשון" צריך לכוין על מעמד הר סיני⁹, כיון שאז היתה הבחירה בישראל), ומאז, במשך כל הדורות עד היום הזה, ועד סוף כל הדורות, קשורים ומאוחדים ישראל עם הקב"ה, "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"¹⁰, ולכן, "אכל בני עשרה שכינתא שריא".

הרב אליהו שליט"א: בירושלמי חלהי' מצינו שכשנכנסו ישראל לארץ ומצאו קמחים וסלתות חייבים בחלה, כיון שחלות הקדושה היא מלמפרע, מזמנו של אברהם אבינו ("לזרעך נתתי את הארץ"¹²), קודם מתן-תורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בנוגע לחיוב דחלה — הי"ז מצוה בתורה, והחידוש בירושלמי הוא שקיום התומ"צ בעתיד (לאחרי הכניסה לארץ) פועל

13 כא, א.

14 ישעי' ב, ג.

15 פ' ראה ד, כג.

16 ראה ב"ר פט"ז, ד.

17 כ"ה בכ"מ בדא"ח (סה"מ היש"ת ע' 61

ועוד). וראה תרכא"ר פי"ד ופ"א. כ"ר פ"א, ד.

8 פרש"י ורא יח, לב.

9 שר"ע אדה"ז אר"ח ס"ס ס"ד.

10 ראה זח"ג עג, א.

11 פ"ב ה"א.

12 לך לך טו, יח.

היתה לגרום בעם ישראל קיום תורה ומצוות, כדי שאח"כ תוכל לבא הגאולה השלימה.

עונה הרבי: שיתכן גם ההיפך, והגאולה יכולה לבא עוד לפני לימוד התורה, כי קדושת הארץ כשלעצמה (קודם קיום התומ"צ) פועלת את השראת השכינה (הגאולה) בישראל עוד לפני לימוד תורת ארץ ישראל וקיום מצוות התלויות בארץ.

אות ג.

ומעיר הרבי בהוכחה מהתד"א, שזה שישראל קדמו לתורה הוא אינו ענין של קדימה בזמן, וממילא כל הדיון על חלות הקדושה שלפני ואחרי מתן תורה, קודם שנכנסו לארץ ואחר שנכנסו לארץ, השראת השכינה ואח"כ קיום המצוות או קיום מצוות ואח"כ השראת השכינה אינו שייך לכאן כלל, כי זה שישראל הם מעל לתורה הוא בעיקר קדימה **במעלה** ולא רק קדימה בזמן, וא"כ ישראל קדמו לתורה גם היום, הגם שעבר זמן רב מאז שנבראו.

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין²², בעוה"ז התחנות, שבו ניתנה התורה, כמ"ש²³ "לא בשמים היא".

וכהיות בני"י בעוה"ז התחנות, שבו ניתנה להם התורה — גדלה מעלתם ממעלת התורה, שלכן, "אכל ב"י עשרה שכינתא שריא", "אף שאינם מדברים בדברי תורה".

כלומר: גם לאחר מתן-תורה, ולאחרי כל הדורות עד לדורנו זה שבני"י לומדים תורה ומחדשים בתורה²⁴ — דבר נחוץ ועיקרי בכל דור ובכל יום לקיומה של הבריאה כולה שנבראת "בשביל התורה שנקראת ראשית" — ישנה מעלתם של ישראל (שקודמים לתורה), ולכן, עוד לפני שיהודי מתחיל בלימוד התורה, ולפני אמירת "מודה אני לפניך" בהתחלת היום (כשעדיין ישן), שאז אינו יכול לעסוק בתורה כיון שלא אמר ברכת התורה — ישנו העיקר, עצם המציאות של איש ישראל, נשמה בגוף.

ד. כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה מודגשת גם גודל חשיבות הגוף דוקא, שצריך להיות גוף בריא ושלם — מצד עצם מציאותו שהוא גוף של יהודי, נוסף לכך ש"היות הגוף בריא ושלם מרכיב עבודת ה' הוא"²⁵, שעי"ז נעשה לימוד התורה וקיום המצוות בשלימות, באופן ש"כל עצמותי תאמרנה"²⁶, "ערוכה בכל רמ"ח אברים"²⁷, ברמ"ח אברים ושס"ה גידים בריאים ושלמים.

איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל, אומר אני ישראל קדמו", כלומר, מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, אפילו לתורה, והרא"י על זה היא מהתורה עצמה, שכל מציאות התורה היא הציווי והדיבור לבני", זוהי גדלות התורה שהיא בעצמה מגלה ומדיעה שיש דבר שקודם לתורה — ישראל קדמו לתורה, קדימה לא רק בזמן, אלא גם (ובעיקר) במעלה.

הרב אליהו שליט"א: בנוגע לתורה — נתפרש בגמרא¹⁸ ש"גנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם", זמן מוגבל, ואילו בנוגע להקדימה דישאל לעולם (כמובא בפירוש רש"י בהתחלת התורה שבריאת העולם היא בשביל תורה וישראל שנקראו ראשית, "קודש ישראל לה' ראשית תבראתה"¹⁹) לא מצינו הגבלת זמן, ויש לומר הטעם — כמו שהרכיב אומר — שישאל הם לפני התורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ומעלתם של ישראל שקדמו לתורה (כמודגש בתורה, צו את בני"י ודבר אל בני"י) היא — לא כפי שנמצאים בגן עדן, נשמות בלא גופים, אלא כפי שנמצאים בעולם הזה, נשמות בגופים, שדוקא במעמד ומצב זה ניתנו להם ציווי התורה.

וענין זה מודגש גם בדיוק הלשון "אכל ב"י עשרה שכינתא שריא", שכינה דייקא: באלקות ישנם כמה דרגות, כולל גם דרגות שהם למעלה מהשראת השכינה למטה, ובלשון הכתוב²⁰ "השמים ושמי השמים לא יכללון"²¹, והדייק בתואר "שכינה" הוא "ע"ש

22 תניא פמ"א (נז, ב).

23 נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

24 דאף ש"אכשור דרי"י בחמי' (יבמות לט, ב ובפריש"י, וש"נ), הרי, הענין ד"תלמיד ותיק עתיד לחדש" (ראה מגילה יט, ב. ועוד) נאמר גם על דורנו זה.

25 רמב"ם הל' ריעות רפ"ד.

26 תהלים לה, י"ד.

27 עירובין נד, רע"א. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ט.

18 שבת פח, ב.

19 ירמ" ב, ג.

20 מ"א ח, כז.

21 "לא יכללון" דייקא (באופן של השראה).

אף שנמצא שם.

הגמ' שמביא הרב ממסכת שבת נראית לכאורה כראיה לדברי הרבי שישראל קדמו לתורה, אבל עלולה להסתתר בתוכה הטענה שכל ענין הקדימה של ישראל לתורה הוא ענין לזמן בו עדיין לא נברא העולם, וכמו שמוכח בגמ' שציטט "תשע מאות ושבעים וארבע דורות קודם שנברא העולם", ואילו כאן בעוה"ז חייבים ישראל בקיום התורה ללא כל תנאי, ואין נפק"מ איך היה הסדר קודם שנברא העולם.

ולכן מעיר הרבי שהקדימה של ישראל לתורה אינה ענין לזמן שקודם בריאת העולם, ולא כפי שנמצאים בג"ע נשמות בלא גופים, אלא שמעלת ישראל היא כפי שנמצאים בעוה"ז נשמות בגופים, כי דווקא כאן ניתנה להם התורה.

זהו גם הפירוש ב"אכל בי' עשרה שכינתא שריא", שהתואר שכינה ע"ש ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין" דווקא בעוה"ז התחתון שבו ניתנה תורה. ומוסיף ומדגיש שהגם שעברו מאות דורות מאז שקדמה התורה לעולם ומאז מ"ת, ואפילו אחרי כל הדורות הרבים שהעולם קיים ובו ישראל מחדשים בתורה, עדיין "שמורה" הקדימה של ישראל לתורה כי קידמה זו היא כאמור במעלה ולא בזמן.

אות ד.

מכיוון שחשיבותם של ישראל שמעל לתורה היא לא רק בגן עדן אלא גם כאן בעוה"ז יש חשיבות גם לגוף של ישראל שצריך להיות בריא ושלם, כי על ידי זה יכול יהודי לקיים תורה ומצוות - "ערוכה בכל רמ"ח אברים". וכאן מסתרת דרישתו של הרבי שאין הגאולה יכולה לבוא

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

הרב אליהו שליט"א: החיד"א³³ מפרש את הפסוק³⁴ "ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו וגו'". ש"ידע שור קנהו" הוא שורו של ישראל שלא רצה לעבוד בשבת לאחר שנמכר לגוי, עד שלחש היהודי לשור שכיון שנמכר לגוי צריך לעבוד בשבת (וכשראה זאת הגוי, הלך ונתגייר, וקראו לו בן תורתא)³⁵. ר"חמור אבוס בעליו" זה חמורו של רבי פינחס בן יאיר שלא רצה לאכול אצלם מאבוס שלא הי' מעושר³⁶. ועל זה אומר הנביא שישראל צריכים ללמוד מהם מוסר, כמ"ש³⁷ "מלפנו מבהמות ארץ".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וזהו העילוי הכי גדול שיכולים לפעול אצל השור והחמור — שמהם למדים ישראל בנוגע להנהגה שלהם, כאמור, שמציאות השור והחמור היא "בשביל ישראל".

ה. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לבריאת העולם בשביל התורה ובשביל ישראל, כותב האור"חחיים הקדוש³⁸ "מי שזכה בתורה זכה בכל עולם, ומי שלא זכה בתורה אין לו ליהנות מן העולם עד מדרך כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליו".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה הוא פס"ד ברמב"ם³⁹ בנוגע ליעודים הגשמיים שבתורה — "מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך . . . כל אותן הדברים בעולם הזה, כגון שובע . . . ושלוש וכו'", וכי זהו ענינה של התורה לדבר אודות יעודים גשמיים? "אלא כך הוא הכרע כל הדברים . . . הבטיחנו בתורה . . . שייסר ממנו כל

הרב- אליהו שליט"א: מצינו במדרש²⁸ שכשהלל הי' הולך לרחוץ הי' אומר שהולך לגמול חסד עם הגוף, כלומר, אף שרחיצה הו"ע של טהרה הקשורה עם הנשמה, הי"ז גם הנאת הגוף.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: במדרש שם: "אני שנבראתי בצלם ובדמות עאכ"ו", כלומר, שהלל אמר זה בשבחה של הנשמה, שיש לה זכות לגמול חסד עם הגוף שנברא ע"י הקב"ה (כלשון חז"ל²⁹ "לך ואמור לאומן שעשאני"), שבו נגלה ונראה כח הבורא, כי, הנשמה להיותה רוחנית לא רואים בה חידוש גדול של כח הכורא, ודוקא בבריאת גוף גשמי, בשר וגידיים ועצמות, רואים חידוש גדול דכח הכורא.

הרב אליהו שליט"א: שלימות ובריאות כל הגוף תלוי' בקיום כל המצוות, כיון שלכל אבר ואבר יש מצות עשה השייכת לאבר זה³⁰ [מסופר שהרח"ו סבל פעם על הכתף, ואמר לו האר"ז"ל שצריך לתקן ולהשלים בקיום העשה השייך לאבר זה], וע"י קיומו בשלימות נעשה האבר שלם, בלי מום, ככל פרטי הדינים דשלימות האברים שהיבוא להלכה בספרו של הרמב"ם³¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: החידוש בזה — שהפירוט דשלימות האברים הוא (לא רק בנוגע לאדם, אלא גם) בנוגע לבהמה³², כי, גם הבהמה היא כשביל איש הישראלי, "בשביל ישראל שנקרא ראשית", שהיא מזינה ומוסיפה כח ובריאות בגופו של איש ישראל עי"ז שנעשית דם ובשר כבשרו.

(33) חומת אנך עה"פ בישעי" א. ג.

(34) ישעי' שם.

(35) פס"ד פי"ד.

(36) חולין ז. סעי' ואילך.

(37) איוב לה, יא. וראה עיוובין ק, סע"ב.

(38) ר"פ בראשית.

(39) ה' תשובה רפ"ט.

(28) ויק"ר פל"ד, ג.

(29) תענית כ, רע"ב.

(30) ראה מכות כג, סע"ב. תנחומא תצא ב.

הקדמת הרמב"ם לסהמ"צ בסופה.

(31) ה' ביאת המקדש פ"דח.

(32) שם פ"ז.

מתוך יסורי הגוף לעם ישראל ח"ו, והגוף הישראלי צריך להיות שלם ובריא.

לכך מביא הרב את המדרש ובו מסתרת קושייתו, שהרי מהמדרש עולה שהגוף הוא הטפל, והעיקר הוא זיכור וטהרת הנשמה, שהרי הלל אמר על רחיצת הגוף שהיא גמילת חסד עמו, כי מלבד הרחיצה והטהרה (לנשמה) שהיא העיקר, ה"ז גם הנאת הגוף מכל מקום העיקר הוא רחיצה וטהרה לנשמה והגוף טפל.

ומתריץ הרבי, שהפשט בגמ' שם הוא שלנשמה יש זכות לגמול חסד עם הגוף, שמבחינה מסוימת יש לו מעלה על הנשמה, כי בנשמה שהיא רוחנית ממילא, לא רואים חידוש גדול בכח הבורא (שגם הוא רוחני), אבל דווקא בגוף הגשמי שהוא בשר וגידים שם ניכר יותר כח הבורא לברוא דבר גשמי יש מאין. ולכן, אין הגאולה יכולה לבא על ידי יסורי הגוף ח"ו.

שב הרב ומקשה: לדבריכם, שקיום המצוות תלוי בבריאות הגוף, איך יוסבר הסיפור על רבי חיים ויטאל והאריז"ל, שממנו משמע שההיפך הוא הנכון, ובריאות הגוף תלויה בקיום המצוות, כי כל מצוה קשורה עם איבר אחר, ובקיומה ירפא לו ויקוים האיבר בשלמות בלי מום ככל פרטי הדינים דשלמות האיברים שהובאו להלכה בספרו של הרמב"ם (בהלכות ביאת המקדש פ"ז - ח).

ומתריץ הרבי: דווקא מהרמב"ם שציטט כבודו בענין שלימות האיברים מוכחת שיטתי, כי למרות ששם מדבר הרמב"ם על שלימות האיברים גם באדם וגם בבהמה, החידוש היותר גדול ברמב"ם הוא דווקא משלימות האיברים שבבהמה, כי ממנו עולה מעלתן של ישראל, שהרי כל מה

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

הרב אליהו שליט"א: החיד"א³³ מפרש את הפסוק³⁴ "ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו וגו'". ש"ידע שור קנהו" הוא שורו של ישראל שלא רצה לעבוד בשבת לאחר שנמכר לגוי, עד שלחש היהודי לשור שכיון שנמכר לגוי צריך לעבוד בשבת (וכשראה זאת הגוי, הלך ונתגייר, וקראו לו בן תורתא)³⁵. ר"חמור אבוס בעליו" זה חמורו של רבי פינחס בן יאיר שלא רצה לאכול אצלם מאבוס שלא היו מעושר³⁶. ועל זה אומר הנביא שישראל צריכים ללמוד מהם מוסר, כמ"ש³⁷ "מלפנו מבהמות ארץ".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: וזהו העילוי הכי גדול שיכולים לפעול אצל השור והחמור — שמהם למדים ישראל בנוגע להנהגה שלהם, כאמור, שמציאות השור והחמור היא "בשביל ישראל".

ה. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לבריאת העולם בשביל התורה ובשביל ישראל, כותב האור"חחיים הקדוש³⁸ "מי שזכה בתורה זכה בכל עולם, ומי שלא זכה בתורה אין לו ליהנות מן העולם עד מדרך כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליו".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ענין זה הוא פס"ד ברמב"ם³⁹ בנוגע ליעודים הגשמיים שבתורה — "מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך . . . כל אותן הדברים בעולם הזה, כגון שובע . . . ושלוש וכו'", וכי זהו ענינה של התורה לדבר אודות יעודים גשמיים? "אלא כך הוא הכרע כל הדברים . . . הבטיחנו בתורה . . . שייסר ממנו כל

הרב- אליהו שליט"א: מצינו במדרש²⁸ שכשהלל היו הולך לרחוץ היו אומר שהולך לגמול חסד עם הגוף, כלומר, אף שרחיצה הו"ע של טהרה הקשורה עם הנשמה, ה"ז גם הנאת הגוף.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: במדרש שם: "אני שנבראתי בצלם ובדמות עאכ"ו", כלומר, שהלל אמר זה בשבחה של הנשמה, שיש לה זכות לגמול חסד עם הגוף שנברא ע"י הקב"ה (כלשון חז"ל²⁹ "לך ואמור לאומן שעשאני"), שבו נגלה ונראה כח הבורא, כי, הנשמה להיותה רוחנית לא רואים בה חידוש גדול של כח הכורא, ודוקא בבריאת גוף גשמי, בשר וגידיים ועצמות, רואים חידוש גדול דכח הכורא.

הרב אליהו שליט"א: שלימות ובריאות כל הגוף תלוי בקיום כל המצוות, כיון שלכל אבר ואבר יש מצות עשה השייכת לאבר זה³⁰ [מסופר שהרח"ו סבל פעם על הכתף, ואמר לו האר"ז"ל שצריך לתקן ולהשלים בקיום העשה השייך לאבר זה], וע"י קיומו בשלימות נעשה האבר שלם, בלי מום, ככל פרטי הדינים דשלימות האברים שהובאו להלכה בספרו של הרמב"ם³¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: החידוש בזה — שהפירוט דשלימות האברים הוא (לא רק בנוגע לאדם, אלא גם) בנוגע לבהמה³², כי, גם הבהמה היא כשביל איש הישראלי, "בשביל ישראל שנקרא ראשית", שהיא מזינה ומוסיפה כח ובריאות בגופו של איש ישראל ע"י שנעשית דם ובשר כבשרו.

(33) חומת אנך עה"פ בישעי" א. ג.

(34) ישעי' שם.

(35) פס"ד פי"ד.

(36) חולין ז. סעי' ואילך.

(37) איוב לה, יא. וראה עיוובין ק. סע"ב.

(38) ר"פ בראשית.

(39) ה"ל תשובה רפ"ט.

(28) ויק"ר פל"ד. ג.

(29) תענית כ, רע"ב.

(30) ראה מכות כג, סע"ב. תנחומא תצא ב.

הקדמת הרמב"ם לסהמ"צ בסופה.

(31) ה"ל ביאת המקדש פ"דח.

(32) שם פ"ז.

שהצריכה תורה שלימות האיברים בבהמה הוא בשביל ישראל, שהבהמה מוסיפה כח וחיות בגופו של איש ישראל, ע"י שנעשית דם ובשר כבשרו.

בהמשך ישיר לדברים הנ"ל מצטט הרב את החיד"א :

מפירוש החיד"א הנ"ל לפסוק "ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו", שהנביא מקונן על כך שאפילו אצל הבהמות מצינו שהן נאמנות לבעליהן, וכמו בשני המקרים הנ"ל על הבהמות שלא רצו לעבוד בשבת ולא רצו לאכול מאבוס שאינו מעושר, עולה לכאורה קושיה לדבריכם האחרונים שכל מטרת הבהמה היא בשביל ישראל, הרי מפירוש זה של החיד"א משמע, שרק בקיום תורה ומצוות תגדל מעלת ישראל על בהמת הארץ, אבל אם ישראל אינם מקיימים מצוות הרי שגדלה מעלת הבהמה עליהם.

על כך משיב הרבי ואומר אדרבא! גם מפרוש החיד"א הנ"ל משתמעת מעלתן של ישראל דווקא, כי הדרגא הכי גדולה אליה יכולה הבהמה להגיע, היא לא שתהיה מעל ישראל, אלא שממנה יכולים ישראל ללמוד בנוגע לקיום התורה והמצוות, היינו שגם בפרט זה הבהמה היא מתחת לישראל, ומשרתת אותו ללימוד הוראה בעבודת ה'.

אות ה.

מוסיף הרב ושואל גם מהאור החיים הקדוש: אתם אומרים שגם אם ישראל אינו מקיים מצוות גדלה מעלתו על מעלת הבהמה והוא אוכלה עד שנהיית דם מדמו ובשר כבשרו, הרי מהאור החיים משמע שמי שאינו עוסק בתורה אין לו ליהנות מן העולם עד מדרך כף רגל כו'.

ועונה הרבי, שמה שאומר האור החיים הוא פירוש על התורה, אבל

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

ויש להוסיף בזה ע"פ המבואר במדרש⁴⁶ כפי "לחם לפי הטף", ש"יותר ממה שהתינוק אוכל מפרר" (כפי שרואים במוחש בדרך הטף, גם טף דאזה"ע), היינו, שהנתינה היא לא רק המוכרח לצרכיהם, לחם לאכול ובגד ללבוש, אלא גם שבבילי מה שמאבדים בהפירור (שהוא יותר ממה שאוכלים) – שבוה מרומז שנתנית הצרכים הגשמיים לבני"א לא רק עבור לומדי תורה, ע"ד ובדוגמת הלחם שניתן לגדולים שיש בו תועלת האכילה, אלא גם עבור בני"א שלעת-עתה הם לפני לימוד התורה (ולא בתור תנאי כדי שילמדו תורה). ע"ד ובדוגמת הלחם שניתן לקטנים כדי לפרר שאין בו תועלת האכילה.

ו. כ"ק אדמו"ר שליט"א: נוסף על האמור לעיל ע"ד הקדימה דישראל לתורה שגם לזוי לימוד התורה שורה השכינה עליהם, מודגשת מעלתם של ישראל שקודמים לתורה גם בשייכותם לתורה.

ומהדוגמאות לזה:

קדושת ספר תורה נעשית ע"י ישראל דוקא – החל מעיבוד העורות לשם קדושת ספר תורה, ועד לכתובת הספר תורה לשם קדושת ספר תורה⁴⁷.

בירור פסקי דיני התורה נעשה ע"י ישראל דוקא – שע"י לימודם ועיונם בשק"ט כו' מבררים ופוסקים דיני התורה⁴⁸, ובמיוחד אלו מבני"א שנתמנו לרבנים ומורי הוראה שהפס"ד שלהם נעשה פס"ד לתורה.

הרב אליהו שליט"א: בהגדה של פסח אומרים "אילו קרבנו לפני הר סיני

הדברים המונעים אותנו מלעשותה... וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה, כגון שובע ושלום וריבוי כסף וזהב כו'", כלומר, שטובתם הגשמית של בני"א היא כדי שיעסקו בתורה.

אבל, מלבד זה צריכה להיות טובתם הגשמית של בני"א גם (ובעיקר) בגלל מעלתם של ישראל מצד עצמם, שקודמים לתורה.

ולכן משתדלים בחב"ד להתעסק בטובתם של בני"א, לספק כל צרכיהם, גם צרכים גשמיים כפשוטם, לאו דוקא בתנאי שילמדו תורה, אלא מפני שמדובר אודות בני ובנות ישראל, אנשים נשים וטף⁴⁹, שמציאותם קדמה לכל העולם כולו, גם לתורה.

הרב אליהו שליט"א: דברי כבודו הם לא רק פסק הלכה והוראה, אלא גם למעשה, כפי שידוע לי בירושלים, מהפעילות של "כולל חב"ד"⁴¹, שעוזרים ומסייעים לאנשים גם לפני לימוד התורה, ישראל לפני תורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: העזרה היא הן לאנשים והן לנשים וגם לטף, כמ"ש ביוסף "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף"⁴², "לפי הצריך לכל בני ביתם"⁴³, ובאופן כזה צריכה להיות הנהגתם של ישראל – שנקראים על שם יוסף, כמ"ש⁴⁴ "נוהג כצאן יוסף", "לפי שהוא פירנסם וכלכלם כו"⁴⁵ – "ויכלכל גו' לחם לפי הטף".

40 גם נשים שחיובן בלימוד התורה הוא רק בהלכות הצריכות להן, ועאכ"כ טף שאינם חייבים בלימוד התורה.

41 הרב אליהו שליט"א הי' אורח הכבוד במלוח מלכה של "כולל חב"ד" (המו"ל).

42 ריגש מזו, יב.

43 פרש"י עה"פ.

44 תהלים פ. ב.

45 פרש"י עה"פ.

46 לקח טוב עה"פ ויגש שם.

47 ראה רמב"ם הל' תפלין פ"א הי"א ואילך.

48 ראה גם תניא אנה"ק סכ"ו (קמה, א).

ברמב"ם מפורש הדבר כפס"ד וכלשון הרמב"ם שם: "הכרע הדברים כך הוא... וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע ושלוש וריבוי כסף וזהב כו", כלומר שטובתם הגשמית של בני ישראל היא כדי שיעסקו בתורה.

אבל מלבד זאת, וגם ללא המטרה של קיום התורה, צריכה להיות טובתם הגשמית של ישראל בגלל מעלתם שקודמים לתורה. לכן מתעסקים בחב"ד בטובתם של ישראל לאו דווקא בתנאי שילמדו תורה.

כאן מבטא הרב את שמחתו על כך, שכל הרעיון הכביר של הרבי שישראל קדמו לתורה וראויים לשפע גם אם עדיין אינם שומרים תורה ומצוות אינו רק בגדר רעיון או ענין רוחני, אלא שהוא מיושם גם הלכה למעשה בעולם, וידוע שרעיון רוחני המיושם בגשמיות בעולם יש לו תוקף מיוחד יותר מזה שאינו מגיע לידי יישום בעולם.

ומוסיף הרבי, שהעזרה היא הן לאנשים הן לנשים והן לטף, שנשים חייבות בלימוד תורה רק בהלכות הצריכות להן והטף אינם חייבים כלל בלימוד תורה, וכך היתה הנהגתו של יוסף הצדיק כי "לחם לפי הטף" משמעו, לתת גם למי שאינו לומד תורה, מה גם שחלק גדול מהאוכל הניתן לתינוק מפורר ואינו נאכל ואעפ"כ ניתן.

אות ו.

הדברים הבאים הם ההכנה לבקשתו של הרבי מהרב לפסוק שהגאולה צריכה לבא לאלתר:

הענין של קדימת ישראל לתורה מוכח גם מהתורה עצמה ומשני פרטים:

א. כל קדושת הספר תורה נעשית על ידי ישראל המעבד את עורות הס"ת וכותבו לשם קדושת ס"ת. ב. בירור דיני התורה נעשה על ידי ישראל באופן שהופך להיות פס"ד דתורה.

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

רדפה אותו המלכות. ומזה מוכן שנשמתו של רבה בר נחמני ירדה לעולם כדי להכניס קדושת התורה בגופות של בני".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כולל גם באופן שקדושתם היא למעלה מקדושת התורה, ועד שהם פועלים קדושת הספר תורה, כנ"ל].
זאת ועוד:

לא זו בלבד שב"ד פוסקים דיני התורה (גם בענין שיש בו פלוגתא במתיבתא דרקיעא), אלא יתירה מזה, שבכחו של בית דין לעשות היפך התורה בתור הוראת שעה⁵², בדוגמת אליהו בהר הכרמל שהקריב בחוץ כדי להכחיש את נביאי הבעל ולהחזיר את ישראל למוטב עד שאמר "הוי" הוא האלקים הוי" הוא האלקים⁵³, שבוה מודגשת הבעלות של ישראל על התורה, שבכחם לעשות היפך התורה — אמנם בתור הוראת שעה בלבד, כיון שהתורה היא נצחית⁵⁴, אבל, בשעה זו נעשה יהודי בעה"ב על התורה ללא כל הגבלות.

ז. וחיודוש הכי גדול — שמצינו ציווי בתורה⁵⁵ למחוק פרשה מן התורה (מגילת סוטה) בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו.

ולא עוד אלא שהציווי למחוק פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו הוא (לא באשה כשרה וצנועה שמקפידה בתכלית על דיני התורה, שבשבילה צריכים לעשות את הכל, אלא) באשה שהתנהגה באופן בלתי רצוי, ועד שגם לאחר שבעלה התרה בה

ולא נתן לנו את התורה דיינו, וא' הפירושים, שקרבנו לפני הר סיני וקבלנו את התורה, אבל לא נתן לנו את התורה במתנה מוחלטת שתהי' שייכת אלינו באופן שהפס"ד שלנו מחייב שכך יהי' הפס"ד למעלה, ועל כן שמחים אנו שמחה מיוחדת ש"בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", שע"פ הפס"ד שלנו יתנהגו גם למעלה, כדאיתא במדרש⁵⁶ "כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה .. הקב"ה אומר להם .. אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך): שאלה זו שואלים אצל הרבנים, ודוקא שלשה רבנים, בית דין.

הרב אליהו שליט"א: מצינו שגם רב אחד יכול לפסוק — כמסופר בגמרא⁵⁷ אודות הפלוגתא במתיבתא דרקיעא אם בהרת קודמת לשער לכן כו', שאמרו, שיש לשאול אצל רבה בר נחמני.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הסיבה לכך היא — כהמשך בגמרא — "דאמר רבה בר נחמני אני יחיד כנגעים אני יחיד באהלות".

ובענין זה מודגש יותר שהפס"ד בתורה צ"ל ע"י נשמה בגוף דוקא (כנ"ל ס"ג), כי, פלוגתת הפוסקים אם הלכה כרבה בר נחמני תלוי' אם יש לו דין של נשמה בגוף אם לאו, "דכיון דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא"⁵⁸, או שחשיב עדיין נשמה בגוף.

[הרב אליהו שליט"א: אודות רבה בר נחמני מסופר באותה סוגיא⁵⁹ שהי' אוסף רבים מישראל שתי חדשים בשנה (ירחי' כלה) ללמדם תורה, ובגלל זה

(52) רמב"ם הלי' ממרים פ"ב ה"ד.

(53) מ"א י"ח, לט.

(54) ראה רמב"ם הלי' סוטה"ת רפ"ט. תניא רפי"ז.

ובכ"מ.

(55) ראה שבת קטז, א. וש"נ. רמב"ם הלי' חנוכה

בסופו.

(49) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.

(50) ב"מ פו, א.

(51) כס"מ הלי' טומאת צרעת ספ"ב.

והיוצא מדבריו שרבנים ומורי הוראה שנתמנו לכך - כמו הרב אליהו שנתמנה לדיין - צריכים לפסוק על הגאולה שתבוא, והפס"ד שלהם נעשה פס"ד של תורה.

ומביא הרב את המדרש הידוע על קידוש החודש על ידי בית דין של מטה, שב"ד של מעלה בא לשמוע את פסקיו

ומסכים בהחלט שב"ד של מטה יכול לפסוק בענין הגאולה, אלא שכאן הוא רומז אולי, שהרבי יפסוק על כך בעצמו.

עונה הרבי (בחיוך), שצריך דווקא בית דין של שלושה רבנים, היינו שהרב ובית דינו הם הצריכים לפסוק.

שואל הרב הרי מצינו שגם רב אחד יכול לפסוק כמו רבה בר נחמני, היינו שגם הרבי יכול לפסוק בענין זה.

ואומר הרבי שאצל רבה בר נחמני היה ענין מיוחד שבגללו יכול היה לפסוק, שהרי הוא "יחיד בנגעים ויחיד באהלות" ואדרבא! מענין רבה בר נחמני הוכחה לדברי, שהרי כל הבעיה העומדת מאחורי מחלוקת הפוסקים אם הלכה כמותו או לא נובעת מכך, שדעתו בענין "בהרת שקדמה לשיער" נאמרה בשעת יציאת נשמה ופסיקת רב צריכה להיות נשמה בגוף, היינו על ידי דינים היושבים כאן למטה בבית דין ושתמנו לכך (כנ"ל) היינו על ידכם.

ועדיין מנסה הרב לטעון שהרבי יכול לפסוק בענין הגאולה, כי הרי

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

רדפה אותו המלכות. ומזה מוכן שנשמתו של רבה בר נחמני ירדה לעולם כדי להכניס קדושת התורה בגופות של בני".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כולל גם באופן שקדושתם היא למעלה מקדושת התורה, ועד שהם פועלים קדושת הספר תורה, כנ"ל].
זאת ועוד:

לא זו בלבד שב"ד פוסקים דיני התורה (גם בענין שיש בו פלוגתא במתיבתא דרקיעא), אלא יתירה מזה, שבכחו של בית דין לעשות היפך התורה בתור הוראת שעה⁵², בדוגמת אליהו בהר הכרמל שהקריב בחוץ כדי להכחיש את נביאי הבעל ולהחזיר את ישראל למוטב עד שאמר "הוי" הוא האלקים הוי" הוא האלקים⁵³, שבוה מודגשת הבעלות של ישראל על התורה, שבכחם לעשות היפך התורה — אמנם בתור הוראת שעה בלבד, כיון שהתורה היא נצחית⁵⁴, אבל, בשעה זו נעשה יהודי בעה"ב על התורה ללא כל הגבלות.

ז. וחיודוש הכי גדול — שמצינו ציווי בתורה⁵⁵ למחוק פרשה מן התורה (מגילת סוטה) בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו.

ולא עוד אלא שהציווי למחוק פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו הוא (לא באשה כשרה וצנועה שמקפידה בתכלית על דיני התורה, שבשבילה צריכים לעשות את הכל, אלא) באשה שהתנהגה באופן בלתי רצוי, ועד שגם לאחר שבעלה התרה בה

ולא נתן לנו את התורה דיינו, וא' הפירושים, שקרבנו לפני הר סיני וקבלנו את התורה, אבל לא נתן לנו את התורה במתנה מוחלטת שתהי' שייכת אלינו באופן שהפס"ד שלנו מחייב שכך יהי' הפס"ד למעלה, ועל כן שמחים אנו שמחה מיוחדת ש"בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", שע"פ הפס"ד שלנו יתנהגו גם למעלה, כדאיתא במדרש⁵⁶ "כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה .. הקב"ה אומר להם .. אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחיוך): שאלה זו שואלים אצל הרבנים, ודוקא שלשה רבנים, בית דין.

הרב אליהו שליט"א: מצינו שגם רב אחד יכול לפסוק — כמסופר בגמרא⁵⁷ אודות הפלוגתא במתיבתא דרקיעא אם בהרת קודמת לשער לכן כו', שאמרו, שיש לשאול אצל רבה בר נחמני.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הסיבה לכך היא — כהמשך בגמרא — "דאמר רבה בר נחמני אני יחיד כנגעים אני יחיד באהלות".

ובענין זה מודגש יותר שהפס"ד בתורה צ"ל ע"י נשמה בגוף דוקא (כנ"ל ס"ג), כי, פלוגתת הפוסקים אם הלכה כרבה בר נחמני תלוי' אם יש לו דין של נשמה בגוף אם לאו, "דכיון דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא"⁵⁸, או שחשיב עדיין נשמה בגוף.

[הרב אליהו שליט"א: אודות רבה בר נחמני מסופר באותה סוגיא⁵⁹ שהי' אוסף רבים מישראל שתי חדשים בשנה (ירחי' כלה) ללמדם תורה, ובגלל זה

(52) רמב"ם הלי' ממרים פ"ב ה"ד.

(53) מ"א י"ח, לט.

(54) ראה רמב"ם הלי' סוטה"ת רפ"ט. תניא רפי"ז.

ובכ"מ.

(55) ראה שבת קטז, א. וש"נ. רמב"ם הלי' חנוכה

בסופו.

(49) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.

(50) ב"מ פו, א.

(51) כס"מ הלי' טומאת צרעת ספ"ב.

הוא ממש כמו רבה בר נחמני שכל ענינו היה להחדיר קדושה בנשמות ישראל.

על כך עונה הרבי, שפעולת החדרת קדושת התורה בישראל היא עד כדי כך, שפועלת את המצב שישראל למעלה מהתורה, ודיני ישראל יכולים לפסוק דין שהופך להיות חלק מהתורה, היינו שאתם צריכים לפסוק.

זאת ועוד: גם לולי הרעיון שישראל הם מעל התורה וכו', הרי מצינו שיכולים לעשות בתור הוראת שעה ענין שהוא היפך התורה כדי להחזיר את ישראל למוטב, ומכח זה יכולים גם אתם לפסוק שישראל ראויים כבר לגאולה.

אות ז.

ולא רק בתור הוראת שעה המחזירה את ישראל למוטב כאלוהו בהר הכרמל, אלא גם בדיני סוטה (והרי הקב"ה וישראל נמשלו לאיש ואישה) שאינם הוראת שעה מצינו שהגם שלא מדובר באישה כשרה וצנועה המקפידה בתכלית על כל דיני התורה (שאל"כ לא היתה נסתרת), הדין הוא שמוחקים פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו.

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

[ואף שנאמר "השוכן אתם בתוך טומאתם" (כפי שהזכיר כבודו (לעיל ס"א)), ה"ז סו"ס מעמד ומצב דהיפך הטהרה, ורצונו של הקב"ה (הבעל) שיהי' מעמד ומצב של טהרה, "טהורה היא ונקתה ונורעה זרע"⁵⁸, "אם היתה יולדת בצער תלד בריוח, אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים"⁵⁹].

ועל זה ישנו ציווי בתורה שמוחקים פרשה מן התורה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, היינו, שהקב"ה מוותר כביכול על החסרון בשלימות קיום התומ"צ ("מפני חטאינו גלינו מארצנו") כדי שיהי' שלום בינו ובין כנסת ישראל, כגאולה האמיתית והשלימה.

ה. כ"ק אדמו"ר שליט"א: ובהמשך לזה — יש לעורר עוה"פ (כפי שאמרתו כמ"פ) שחרבנים צריכים לפרסם הפסקי דין ש"כלו כל הקיצין"⁶⁰, ובנוגע לתשובה (כהמשך דברי הגמרא "ואין הדבר תלוי אלא בתשובה") — כבר עשו תשובה (כפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר כמ"פ שכבר עשו תשובה, וכבר השלימו כל עוני העבודה), ועתה נשאר רק הענין דגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש.

ואז — לא יהי' צורך בהענין ד"השוכן אתם בתוך טומאתם", כיון שיבטל המצב דהיפך הטהרה: לכל לראש — גם בזמן שכולנו טמאי מתים⁶¹ (כיון שאין לנו אפר הפרה), הרי, מצד מעלת הציבור נדחית הטומאה, ויש אומרים שבטלה מעיקרא (דחוי' או הותרה)⁶², ועוד ועיקר, שלעתיד לבוא

(קנא את אשתו), עברה על התראתו ונסתרה, ויש עדים שנסתרה (ועד"ז בנוגע לבעל, שבשביל השלום שביניהם מוותר הוא על הקפדתו בעניני צניעות) — ואעפ"כ, אמרה תורה שתמחק פרשה מן התורה בשביל לעשות שלום בין איש לאשתו.

ומזה רואים עד כמה גדולה מעלתו של כל אחד ואחד מיישראל, גם כשנמצא במעמד ומצב בלתי-רצוי, שבשביל טובתו יש ציווי בתורה למחוק פרשה מן התורה!

[הרב אליהו שליט"א: בענין סוטה מצינו דבר מעניין: הרמב"ם⁶³ פוסק ש"באותה שעה שתמות היא (אם נטמאה כו'), ימות הנואף שהשקה על ידו בכל מקום שהוא (גם אם הוא בקצה העולם), ויארעו לו מאורעות שאירעו לה לצבות בטן ולנפיל ירך", שבוה רואים בגלוי ובמוחש אמיתיות התורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: עיקר החידוש הוא (לא רק העונש כשלעצמו, אלא) צורת העונש — כפי שמדגיש כבודו ש"יארעו לו מאורעות שאירעו לה" — בהתאם לפרטי הענינים דהחטא. אבל, העיקר הוא שכל ענינים אלו הם באופן המותר, ע"פ התורה, וכשיש ספק בדבר, מצוה הקב"ה להשתדל בעשיית שלום בין איש לאשתו, ע"י לקיחת (מים ו)עפר מקרקע המשכן⁶⁴, היסוד של המשכן וביהמ"ק, ועד למחיקת פרשה מן התורה, שכל זה הוא מצד מעלתן של ישראל שלמעלה מהתורה].

ויש להוסיף בזה ע"ד הרמז:

איש ואשתו קאי על הקב"ה וכונו"י, ובזמן הגלות ה"ז ע"ד וכדוגמת המעמד ומצב דסוטה שאסורה לבעלה,

58) שם, כח.

59) פרש"י עה"פ.

60) סנהדרין צז, ב.

61) ל' היראים טשכ"ה, רדב"ז הל' בכורים פ"ה ה"ט, ב"ה יו"ד טשכ"ב, מג"א סתקס"א סק"ב, הנסמך

בלקו"ש חכ"ח ע' 137 הערה 43.

62) פסחים פ. סע"א, וש"נ.

56) הל' סוטה פ"ג ה"ז.

57) נשא ה, ח.

ומזה מוכח עד כמה גדולה מעלת היהודי, גם זה שמעמדו ומצבו אינו רצוי, שבשביל טובתו יש ציווי בתורה למחוק פרשה מהתורה.

הרב רוצה להדגיש, שמפרשת סוטה אנו למדים עד כמה חמורים העוונות, שהעונש על הנואף שימות בכל מקום שהוא, ויארעו לו המאורעות שאירעו לה "לצבות בטן ולנפיל ירך".

והרבי מציין מצדו שהחידוש בסוטה הוא לא העונש, אלא שכשיש ספק באישה אם סתתה או לא (והוא רמז על ישראל שיש ספק אם חטאו או שהם תינוקות שנשבו), הרי שהקב"ה מצוה למחוק פרשה מהתורה מצד מעלתן של ישראל שלמעלה מהתורה, וזהו החידוש שבפרשת סוטה.

אות ח.

בדברים הבאים מתחיל דין ודברים בענין נוסף: הרבי דורש ומסביר שטהרת ישראל (עוד לפני ביאת המשיח) יכולה לבא על ידי הרבנים שבדור, והרב טוען שטהרה זו תעשה על ידי מלך המשיח ואפר פרה אדומה או על ידי הקב"ה בעצמו.

בכוחם של הרבנים לבטל את מצב הטומאה בישראל מיד! כי ברגע שיפסקו שמשיח צריך להגיע תתבטל מיד הטומאה (עוד לפני ביאת המשיח), שהרי טומאה הותרה בציבור, ואז יוצר מצב שישראל צריכים לטהרה לשם קבלת המשיח, ומצד מעלת הציבור נדחית הטומאה או מתבטלת לגמרי, ואז לא יהיה צורך ב"שוכן אתם בתוך טומאתם", היינו רק מצד התורה שבהם (כדלעיל), כיוון שיבטל המצב של היפך הטהרה.

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

שטהרת ישראל היא מדרגא שלמעלה משם הוי", כיון שישראל קשורים ומאוחדים עם העצם דהקב"ה כפי שהוא למעלה משמות, ועד ש"לא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל⁷⁰.

ועפ"ז מבואר בתורת החסידות⁷¹ הטעם שמחרת יוהכ"פ נקרא "בשם השם" — דכיון שיוהכ"פ הוא "לפני הוי", למעלה משם הוי", לכן, היום שלמחרתו אין לו שם פרטי, ונקרא רק "בשם השם".

ויש לומר, שמעין זה הוא גם ע"י עבודת התשובה (ענינו של יוהכ"פ) בכל יום [כפס"ד הגמרא⁷² שע"י הרהור תשובה נעשה צדיק⁷³, וכדאיתא בזהר⁷⁴ "זכאי חסידי בכל יומא ויומא... עבדין תיובתא שלימתא"] — דכיון שהתשובה היא "לפני הוי", נמצא, שבכל יום מגיע כאו"א מישראל לדרגא שלמעלה משמות, "בשם השם".

ותירה מזה: כאו"א מישראל הוא זה שנותן שמות להקב"ה — כמודגש בתפלה שבה קורא יהודי להקב"ה בשם המכוון ומתאים לתוכן הבקשה בתפלה, כידוע שכל ההמשכות וההשפעות למטה תלויות בשמותיו של הקב"ה⁷⁵, ועי"ז שיהודי קורא להקב"ה בשמות אלו נמשך ומתלבש בשמות אלו שעל ידם תהי' ההמשכה וההשפעה למטה בכל המצטרך, ולדוגמא: הקריאה בשם אלקים — "בעל היכולת ובכל הכחות

לא תהי' המציאות דטומאה, ולא תהי' המציאות דהיפך החיים, אלא חיים נצחיים בשלימות הטהרה.

הרב אליהו שליט"א: לעתיד לבוא תהי' הטהרה ע"י אפר הפרה שיעשה המלך המשיח, שהרי, נוסף על תשע הפרות שהיו בעבר, תהי' גם פרה העשירית שיעשה מלך המשיח⁶³, שבה יהי' גם מאפר הפרה הראשונה שעשה משה רבינו⁶⁴.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: נוסף על אפר הפרה הראשונה שעשה משה רבינו, יהי' בה גם מאפר כל הפרות שנעשו במשך כל הדורות⁶⁵, שבזה מודגש שבגאולה שלנו תלוי' גם הגאולה של כל הדורות שלפנ"ז.

ט. הרב אליהו שליט"א: בנוגע להזאת אפר הפרה לעתיד לבוא — נאמר⁶⁶ "זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", שהזריקה תהי' ע"י הקב"ה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה מודגשת גודל מעלתם של ישראל, כלשון המשנה בסוף (פרק יוהכ"פ ב) מסכת יומא: "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר מקוה ישראל ה'⁶⁷, מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל".

ויש להוסיף בדיוק הלשון "לפני מי אתם מטהרין" — ע"ד מ"ש⁶⁸ "לפני הוי" תטהרו", שפירושו (כפי שמבאר רבינו הזקן⁶⁹) למעלה משם הוי', היינו,

70) לקו"ת פניחס פ. ב. וראה זח"ג יא. א. רנו. ב.

71) כש"ט הוספות סק"י. ושי"ג.

72) קידושין מט. ב.

73) וע"פ גירסת האור זרוע (סקי"ב) — "צדיק גמור".

74) ח"א רכ. סע"א.

75) כמאדו"ל "לפי מעשי אני נקרא" (שמר"ד

פ"ג. ה. וראה בארוכה סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ה ואל"ך).

63) רמב"ם הל' פרה, אדומה ספ"ג.

64) ראה פרה פ"ג מ"ה ובמלאכת שלמה שם.

65) ראה סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 347 ובהנסמן בהערות שם.

66) יחזקאל לו. כה.

67) ירמ"ז יז. ג.

68) אחרי טו. ל.

69) לקו"ת אחרי כו. סע"ג ואל"ך.

והרב טוען שהטהרה תיעשה על ידי מלך המשיח ומכח משה רבנו (שבדור) ולא על ידי ב"ד, ויש באפר הפרה הזוה גם מאפר הפרה הראשונה שעשה משה רבנו.

ועינה הרבי שיהיה בה גם מאפר כל הפרות במשך כל הדורות, היינו שהטהרה יכולה לבא לא רק על ידי משיח ומשה רבנו, אלא גם על ידי חכמי ישראל שבכל הדורות, ובדורנו זה יכולה לבא על ידי פסיקת הרבנים כדלעיל.

אות ט.

הרב שב וטוען שהטהרה לא יכולה לבא על ידי פסיקת הרבנים (טהרה מלמטה) אלא רק מלמעלה ועל ידי הקב"ה, כמו שמצינו בנביאים הפסוק "וזרקתי עליכם מים טהורים".

כאן נכנס הרבי לביאור ארוך, שכל מטרתו היא להוכיח ש"וזרקתי עליכם מים טהורים" נפעל על ידי ישראל ומכח מעלתו. כי תחילת הפסוק "וזרקתי עליכם" כו' הוא "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים" ופירושו הוא כמו הפירוש של רבנו הזקן לפסוק "לפני ה' תטהרו", שלפני ה' היא מדרגה שלמעלה משם ה', כי ישראל קשורים עם עצמות הקב"ה שהוא למעלה משמות (לפני ה'), יוה"כ עינינו תשובה, ועבודת התשובה היא ענין שבכל יום, נמצא שישראל נמצאים כל יום בדרגה שלפני ה', והיוצא מדבריו שהרבנים הם אלו הצריכים לפעול את הטהרה בישראל בפסיקתם.

יתרה מכך היהודי כאן למטה בעוה"ז הוא זה שקורא שמות לקב"ה, ומתאים את השם המיוחד לכל אחת מבקשותיו, כמו הא-ל הגדול הגבור והנורא שבברכת מגן אברהם.

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

כולם⁷⁶, ע"ש השפעת הכחות כו', או הקריאה בשם הוי' — מלשון מהוה⁷⁷, ע"ש שמהוה הבריאה כולה, וכן בשאר השמות, ועד"ז בנוגע לתוארים שנקרא בהם, כמו "הגדול הגבור והנורא" שאומרים בברכת "מגן אברהם", וכן בשאר הברכות, "רופא חולים" ו"מברך השנים", וכיו"ב. ולמעלה מזה — הדרגה שלמעלה מכל השמות, שבדרגה זו מושרשים כל בני⁷⁸.

י. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לאמירת מלכיות וזכרונות ושפורות — דעת רוב הראשונים⁸¹ שאין זה חיוב דאורייתא, אלא מדרבנן (אלא שאסמכינהו אקראי), אבל מדברי בעל המאור⁸² משמע שהחיוב הוא מדאורייתא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם לרוב הדעות שהחיוב הוא מדרבנן — יש בזה המעלה של "דברי סופרים" שהם לא רק "חמורים" מדברי תורה, אלא גם "עריבים" (מתוקים) מדברי תורה⁸³.

הרב אליהו שליט"א: החילוק הוא בנוגע לכוונת המצוה, "מצות צריכות כונה"⁸⁴, כדברי הפוסקים⁸⁵ שבמצוה מדאורייתא אם לא כיוון לא יצא ידי חובתו, ובמצוה דרבנן גם אם לא כיוון יצא ידי חובתו. אבל, מדברי השו"ע משמע שאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן⁸⁶. ולכן אני אומר תמיד: רבותי, תזהרו באמירת "לשם יחוד", שעיי"ז מקיימים החיוב של מצוות צריכות כונה.

י. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לברכת "מגן אברהם" שהזכיר כבודו — איתא בתוספות⁷⁸ ש"אלקי אברהם הוי כמו מלכות, דאברהם אבינו המליך הקב"ה על כל העולם שהודיע מלכותו".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כח זה — להמליך את הקב"ה — ניתן לכאו"א מישראל בהתחלת השנה, כמארז"ל⁷⁹ "אמר הקב"ה .. אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושפורות .. כדי שתמליכוני עליכם .. ובמה בשופר".

וגם בענין זה מודגשת גודל מעלתן של ישראל — שהקב"ה מבקש מכאו"א מישראל ש"תמליכוני עליכם", היינו, שמלכותו של הקב"ה נעשית ע"י ישראל דוקא (ע"ד האמור לעיל שבנ"י הם למעלה מכל השמות, והם אלו שנותנים השמות כו').

ומודגש גם בהמשך המאמר "ובמה בשופר" — שפעולתו של יהודי להמליך את הקב"ה היא (לא ע"י אמירת חידוש עמוק בתורה, אלא) ע"י מעשה פשוט, דתקיפת שופר, ולא סתם מעשה פשוט, אלא מעשה פשוט שקשור עם קרן של בהמה, בהמה ממש (לא נפש הבהמית

(80) רמב"ם הל' כלים פ"ה ה"ח.

(81) חידושי הר"ן ר"ה לב, א. ח"י הריטב"א ר"ה טז, א. ועוד.

(82) סוף ר"ה.

(83) ראה סנהדרין פ"ב ב — במשנה, ירושלמי

שם פ"א ה"ד, ועוד.

(84) ברכות יג, א. וש"נ.

(85) שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ה, ובהנמקן

בהערה הבאה.

(86) ראה משנ"ב שם סק"י, מג"א או"ח סתפ"ט

סק"ח, ובמחצה"ש שם.

(76) שו"ע או"ח ס"ה, וראה טור ושו"ע אדה"ז

שם.

(77) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

(78) ברכות מ, סע"ב, וראה שם מט, סע"א.

(79) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

אות י.

הרב מציין שהברכה הנ"ל מסתיימת במגן אברהם, וכנראה רוצה לרמז שרק מי שהוא בדרגתו של אברהם אבינו "שהמליץ הקב"ה על כל העולם שהודיע מלכותו"- הוא זה שיכול לקרוא בשמותיו של הקב"ה ולהמשיך את כל ההמשכות וההשפעות התלויות בשמותיו.

ומשיב הרבי שכח זה ניתן לכל יהודי ויהודי בפעולה פשוטה של תקיעת שופר, ולא על ידי חידוש תורה עמוק...!

לכל יהודי ניתנה האפשרות להמליך את הקב"ה על ידי קרן של בהמה, שהוא החלק הפחות חשוב בה, כי שלא כמו העור והעצמות הקרן אינה מקבלת טומאה כלל מפאת חוסר חשיבותה.

אות יא.

ושואל הרב: הרי אמירת מלכויות זיכרונות ושופרות (שעל ידם ממליכים את הקב"ה) היא לא מדאורייתא לדעת רוב הפוסקים, ומרמז אולי שעובדה זו ממעטת את גודל הכח שניתן ליהודי להמלכת הקב"ה.

על כך עונה הרבי אדרבא! לא רק שחמורים דברי סופרים, אלא שמביא המקור ש"ערבים דברי סופרים" יותר מדברי תורה, ואם הציווי והכח להמלכת הקב"ה ניתן בגלל קביעת חכמים, הרי שיש בזה תוקף גדול יותר.

מסביר הרב שכוונתו היא לענין "מצוות צריכות כוונה", ולהבנת דבריו צריך להקדים:

באומרו: "מצוות צריכות כוונה" מתכוון הרב לגמ' בברכות יג'. (כמצוין בהערה 48) ששם אומרת הגמ': "שמע מינה מצוות צריכות כוונה", ועל כך

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

כולם⁷⁶, ע"ש השפעת הכחות כו', או הקריאה בשם הוי' — מלשון מהוה⁷⁷, ע"ש שמהוה הבריאה כולה, וכן בשאר השמות, ועד"ז בנוגע לתוארים שנקרא בהם, כמו "הגדול הגבור והנורא" שאומרים בברכת "מגן אברהם", וכן בשאר הברכות, "רופא חולים" ו"מברך השנים", וכיו"ב. ולמעלה מזה — הדרגה שלמעלה מכל השמות, שבדרגה זו מושרשים כל בני⁷⁸.

י. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לברכת "מגן אברהם" שהזכיר כבודו — איתא בתוספות⁷⁹ ש"אלקי אברהם הוי כמו מלכות, דאברהם אבינו המליך הקב"ה על כל העולם שהודיע מלכותו". כ"ק אדמו"ר שליט"א: כח זה — להמליך את הקב"ה — ניתן לכאו"א מישראל בהתחלת השנה, כמארז"ל⁸⁰ "אמר הקב"ה .. אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות .. כדי שתמליכוני עליכם .. ובמה בשופר".

גם בענין זה מודגשת גודל מעלתן של ישראל — שהקב"ה מבקש מכאו"א מישראל ש"תמליכוני עליכם", היינו, שמלכותו של הקב"ה נעשית ע"י ישראל דוקא (ע"ד האמור לעיל שבנ"י הם למעלה מכל השמות, והם אלו שנותנים השמות כו').

ומודגש גם בהמשך המאמר "ובמה בשופר" — שפעולתו של יהודי להמליך את הקב"ה היא (לא ע"י אמירת חידוש עמוק בתורה, אלא) ע"י מעשה פשוט, דתקיפת שופר, ולא סתם מעשה פשוט, אלא מעשה פשוט שקשור עם קרן של בהמה, בהמה ממש (לא נפש הבהמית

י. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לאמירת מלכיות זכרונות ושופרות — דעת רוב הראשונים⁸¹ שאין זה חיוב דאורייתא, אלא מדרבנן (אלא שאסמכינהו אקראי), אבל מדברי בעל המאור⁸² משמע שהחיוב הוא מדאורייתא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם לרוב הדעות שהחיוב הוא מדרבנן — יש בזה המעלה של "דברי סופרים" שהם לא רק "חמורים" מדברי תורה, אלא גם "עריבים" (מתוקים) מדברי תורה⁸³.

הרב אליהו שליט"א: החילוק הוא בנוגע לכוונת המצוה, "מצות צריכות כונה"⁸⁴, כדברי הפוסקים⁸⁵ שבמצוה מדאורייתא אם לא כיוון לא יצא ידי חובתו, ובמצוה דרבנן גם אם לא כיוון יצא ידי חובתו. אבל, מדברי השו"ע משמע שאין חילוק בין דאורייתא לדרבנן⁸⁶. ולכן אני אומר תמיד: רבותי, תזהרו באמירת "לשם יחוד", שעיי"ז מקיימים החיוב של מצוות צריכות כונה.

76) שו"ע או"ח ס"ה, וראה טור ושו"ע אדה"ז שם.
77) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.
78) ברכות מ, סע"ב. וראה שם מט, סע"א.
79) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

(80) רמב"ם הל' כלים פ"ה ה"ח.
(81) חידושי הר"ן ר"ה לב, א. ח"י הריטב"א ר"ה טז, א. ועוד.
(82) סוף ר"ה.
(83) ראה סנהדרין פח, ב — במשנה. ירושלמי שם פ"א ה"ד. ועוד.
(84) ברכות יג, א. וש"נ.
(85) שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ה. ובהנמקן בהערה הבאה.
(86) ראה משנ"ב שם סק"י. מג"א או"ח סתפ"ט סק"ח. ובמחצה"ש שם.

אומר רש"י: "ותקשה לרבה דאמר התוקע לשיר יצא", כלומר, שהמלכת הקב"ה על העולם על ידי תקיעת שופר היא ענין לכוונה מיוחדת ולא דבר שביכולת כל אדם, ובפרט שמדברי השו"ע משמע שאין חילוק בין מצוות דרבנן ומצוות דאורייתא, ושניהם צריכים כוונה.

ומציין הרב שלכן הוא מזהיר את קהל שומעי לקחו שצריכים להיזהר מאוד באמירת ל"שם יחוד", כיוון שגם מצוות דרבנן צריכות כוונה.

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

ורגליו⁹¹), כיון שהברכה שבהתחלת היום היא בתוקף גדול ביותר.

יב. הרב אליהו שליט"א: בנוגע להיסח הדעת מלימוד התורה כשנכנסים למקום שאסור להרהר בדברי תורה, כמו בית הכסא — מביא הבית-יוסף⁹² שגם כשמפסיק לצאת לבית הכסא אינו מסיח דעתו מללמוד. וטעם נוסף, ש"אף כשהוא נפנה צריך לזהר בדינים כמו בגילוי טפח וכיצד יקנח⁹³.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: גם המחשבה שבמקום זה אסור להרהר בדברי תורה — שזה מותר להרהר גם במקום טומאה — מבטלת ההיסח הדעת מלימוד התורה.

ויש להוסיף, שכיון שנוגע למעשה בפועל (שלא ירהר בד"ת), ה"ז כמו לאפרושי מאיסורא, שאז, אין זה רק היתור בלבד, אלא יש חיוב בדבר כדי לאפרושי מאיסורא, ולא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע להזולת ("ואהבת לרעך כמוך"⁹³), שצריך להזהיר הנמצאים בסביבתו שידעו שבמקום זה אסור להרהר בדברי תורה⁹⁴.

הרב אליהו שליט"א: ישנם המכוונים כוונות בעת הטבילה במקוה. כיון שהמקוה עמוק לפחות עשרה טפחים, ה"ז רשות בפ"ע, ומותר להרהר בדברי תורה, אם אין ערוה גלוי.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ע"פ דין מהני גם ההפסק בידו — "אם האדם מחבק גופו בזרועותיו ה"ז חשובה הפסקה בין לבו כו', שאף שהיד אינה חשובה כיוסי (שהלב והיד גוף א' הן ואין הגוף יכול לכסות א"ע), חשובה

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מנהג חב"ד שאומרים "לשם יהוד" פעם אחת בהתחלת היום, לפני אמירת "ברוך שאמר", ואין אומרים "לשם יהוד" לפני כל מצוה בפ"ע, כיון שאמירת ה"לשם יהוד" שבהתחלת היום היא בתוקף גדול כ"כ שנמשך ופועל על כל היום כולו, בנוגע לכל המצוות שמקיימים במשך היום⁸⁷ — "מלאים מצוות כרימון"⁸⁸, תרי"ג מצוות, בדוגמת הרימון שיש בו תרי"ג גרעינים⁸⁹ — שכל פרטי העיניים דתרי"ג מצוות נכללים באמירת "לשם יהוד" בהתחלת היום, לפני "ברוך שאמר והי' העולם", שכולל כל עניני העולם כולו שבהם מקיימים תרי"ג מצוות.

הרב אליהו שליט"א: אני לא ידעתי מנהג חב"ד, אבל כיוונתי לדעתכם בנוגע לכוונת השמות, "כיון פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוין בכתיבתו ביו"ד ה"א שהי' וזהו ויהי', ובהזכירו אלקים יכוין שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כולם"⁷⁶ — שכיון שקשה לאדם לכוין בכל ברכה וברכה, יכוין פעם אחת בהתחלת היום ויאמר שזוהי כוונתו בכל הברכות שיאמר במשך היום, מעין שיטת חב"ד באמירת "לשם יהוד".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כן הוא גם בנוגע ללימוד התורה⁹⁰ — שמברכים ברכת התורה פעם אחת בהתחלת היום (בברכות השחר), ומהני להלימוד במשך כל היום, גם אחרי שהפסיק והסיח דעתו מלימוד התורה, ועד להפסק והיסח הדעת שע"י שינה (שבנוגע לעבודה במקדש צריך לחזור ולקדש ידיו

87 ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' פב. וש"נ.

88 ברכות נו, א. וש"נ.

89 ראה מלבי"ם עה"פ שה"ש ד, ג. ועוד.

90 ראה שו"ע אורח חיים סמ"ז סי"א. שו"ע אדה"ז

סי"ז.

91 רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה ה"ג.

92 לטו"ר"ח שם (ד"ה וכתוב בהגהות).

93 קדושים יט, יח.

94 ראה טו"ר"ע ואדה"ז אורח חיים סו"ט פה.

משיב הרבי שמנהג חב"ד הוא לומר לשם יחוד פעם אחת ביום, וכיוון שבתחילת היום אמירת ה"לשם יחוד" היא בתוקף גדול, הרי שיש לה תוקף גדול שנמשך ופועל בכל היום, והיוצא מכך שכל יהודי יכול להמליך את הקב"ה על העולם על ידי תקיעת שופר, ונחשב לו הדבר לכוונה מעליא במצוה זו על ידי ה"לשם יחוד" בתחילת היום.

ואומר הרב שבענין הכוונה בשמות גם הוא מורה לעשות כן ולכוון פעם אחת בתחילת היום, כיוון שקשה לאדם לכוון בכל ברכה וברכה, אבל יש לשים לב שמה שאומר הרב הוא בנוגע לכוונה בשמות ולא בנוגע ל"לשם יחוד".

ומוסיף הרבי שענין זה מוכח גם מלימוד תורה, שא"צ לברך ברכת התורה בכל פעם שעוסק בתורה, אלא ברכת התורה שבבוקר פוטרת את לימוד התורה שבכל היום כולו.

אות יב.

על כך שואל הרב: הרי מדברי ה"בית יוסף" משמע, שאסור להסיח דעתו כלל מלימוד תורה גם במקומות שאסור לדבר בדברי תורה.

ומשיב הרבי שעצם המחשבה שאי אפשר להרהר בד"ת היא עצמה מבטלת את היסח הדעת מלימוד תורה, ובפרט שהדבר נוגע לאפרושי מאיסורא.

לאחר דיון קצר בדין הרהור ב(ד"ת) מקווה אם הוא מותר מפני שהוא רשות בפני עצמו, או אפילו אם מפסיק בזרועותיו (שלא זכיתי להבין איך הוא קשור לויכוח הכללי שביניהם) מגיעים לדיון בכיסוי הראש, ומכאן רוצה הרבי להוכיח שוב את מעלתן של ישראל.

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

הציבור שאינם יכולים לסבול את גזירת הגלות, ובפרט שכן הוא גם פס"ד התורה, כפי שפוסקים הרבנים (כנ"ל ס"ח) שכבר "כלו כל הקיצין", וכבר הגיע הזמן של הגאולה האמיתית והשלימה, וכיון שיקויים היעוד "ואשיבה שופטין ככראשונה"⁹⁵, שיחזור ויעמוד ב"ד הגדול כלשכת הגזית, ישאלו ויבררו אצלם כל הענינים שנשאר בספק, ויקבלו הפס"ד תיכף ומיד.

יג. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לספקות שיתעוררו בזמן המשיח, מצינו בגמרא שישאלו אצל משה ואהרן — ולדוגמא: "מתים לעתיד לבוא צריכים הזאה שלישי ושביעי או אין צריכין (מהשאלות ששאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנניא), אמר להן... לכשיבוא משה רבינו עמהם"¹⁰¹, ומזה משמע שלא יצטרכו לטרוח לשאול אצל הסנהדרין, כיון שילכו מיד למשה רבינו?

[כ"ק אדמו"ר של י"א (בחיורן): אני משתדל להגדיל את כבוד הרבנים... שיצטרכו לשאול אצלם. הרב אליהו שליט"א: אבל יותר כדאי ללכת ישר למשה ואהרן מאשר ללכת לסנהדרין].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אצל משה רבינו ישאלו בנוגע ל"דברים שלמדו מפי השמועה", "דברי קבלה" — שקיבלו ע"פ המסורה איש מפי איש עד משה רבינו, "הלכה למשה מסיני" — אם קיבל מסיני כך או כך; אבל ב"דברים שלמדו מן הדין", "באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן" — כיון שתלוי בדעת הרוב של ב"ד הגדול, "אחרי רבים להטות"¹⁰², לא יועיל הבירור אצל משה רבינו, או משה ואהרן, שהם רק שנים.

הפסקה, כיון שמ"מ אין לבו רואה כו"⁹⁵.

הרב אליהו שליט"א: גם בנוגע לכיסוי הראש לא מהני שמכסה ראשו בידו, לפי שהיד והראש גוף א' ואין הגוף יכול לכסות את עצמו⁹⁶.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיסוי הראש אינו חומר כ"כ כמו כיסוי החלק התחתון, שהרי, בזמן הש"ס לא היו נוהגים כ"כ בכיסוי הראש, "שרוב העם היו רגילים לילך לפעמים הרבה בגילוי הראש"⁹⁷, ודוקא כדורות האחרונים (בזמן הב"י והרמ"א) נתחדש חומר הענין דכיסוי הראש, מצד מדת חסידות⁹⁸.

ויש לומר, שבימים ההם הי' כיסוי הראש בבחינת גזירה שאין רוב הציבור יכול לעמוד בה, משא"כ כדורות האחרונים.

ולהעיר, שגם בענין זה רואים את מעלתם של ישראל לגבי התורה (כנ"ל ס"ו) — שכאשר ב"ד גזור גזירה ונעשה דין בתורה, ואח"כ רואים שלא נתקבלה הגזירה בכל ישראל, בטלה הגזירה, היינו, שרוב הציבור מנצח את הב"ד!

הרב אליהו שליט"א: יש בכל זאת הגבלה בדבר, כדאיתא בגמרא⁹⁹ שלאחרי שהתירו שני דברים לא רצו להתיר דבר שלישי, כדי שלא יקראו "בית דינא שריא". אבל הפשט הוא — כפי שאומר כבוד הרב — שאם הציבור לא קיבל את הגזירה, אין כאן גזירה ותקנה מעיקרא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויה"ר שבקרוכ ממש יתחשב הקב"ה בהחלטת

95) שו"ע אדה"ז או"ח סע"ד ס"ד.

96) שו"ע (ואדה"ז) או"ח סצ"א ס"ד.

97) שו"ע אדה"ז או"ח (מהדר"ת) ס"ב ס"ו.

98) ראה בארוכה פס"ד להצ"ע בתחלתו.

99) ע"ז לז, א. רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ח.

100) ישע"א, כו.

101) נדה ע, ב. וראה יומא ה, ב.

102) משפטים כג, ב. רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ח.

הרבי מציין שכיסוי הראש אינו חמור כ"כ ככיסוי הערווה, שהרי בזמן הש"ס "רוב העם היו רגילים לילך לפעמים הרבה בגילוי הראש" ודווקא בדורות האחרונים נתחדש חומר ענין כיסוי הראש.

וסיבת הדבר היא שבימים ההם כיסוי הראש היה בבחינת גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה, ובזה מתבטאת מעלתן של ישראל, שכאשר ב"ד גוזר גזירה ואח"כ רואים שלא התקבלה הגזירה על הציבור בטלה הגזירה!

ומעיר הרב שבכל זאת יש הגבלה בדבר, ומוכיח שב"ד שהתירו שני דברים לא רצו להתיר את השלישי כדי שלא יקראו בית דין מתיר.

כאן חוזר הרבי ומפנה את בקשתו מהרב בענין הפסיקה שכן הוא הדבר גם בנוגע לגאולה, ויה"ר שהקב"ה יתחשב בהחלטת הציבור שאינם יכולים לסבול עוד את הגלות, ובפרט שהוא על פי פסיקת הרבנים ש"כבר כלו כל הקיצין", וכשיחזור ב"ד הגדול של לשכת הגזית יבררו אצלו כל הספיקות, וגם את הספיקות בפס"ד הזה יבררו ויקבלו מיד.

אות יג.

הרב מוסיף לטעון שדווקא הרבי (שהוא בחינת משה רבנו שבדור), הוא זה שצריך לפסוק בספיקות הנ"ל, כולל הספק שבפס"ד על הגלות.

לאחר שעונה הרבי (בחיוך) שהוא מנסה להגדיל את כבוד הרבנים, היינו ליתן בידם את הסמכות לפסוק בענין זה, הוא מוסיף לבאר שהפסיקה חייבת לבוא על ידי הרבנים:

אצל משה רבנו ישאלו בנוגע לדברים שלמדו מפי השמועה ב"הלכה למשה מסיני", אבל בדברים שלמדים מן הדין באחת מן המידות שהתורה נדרשת בהן, הדבר תלוי בדעת רוב הב"ד, ובענין זה רק הרבנים צריכים לפסוק. שהרי משה ואהרן הם שניים, וכאן צריך הכרעה של ב"ד הגדול של שבעים ואחד, והוא תלוי בדעת הרוב "אחרי רבים להטות".

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

מחדדי טפי הולכים אחר הרוב¹¹⁰, וגם
"מפני שנוחין ועלובין היו"¹¹¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אבל,
הפס"ד שהלכה כב"ה אינו בגדר של
נבואה (ע"פ הבת"קול), אלא ע"פ
הכרעת הרוב כפי שלמדו ע"פ שכלם
ודעתם, באופן של שקו"ט ופולפול כו',
ע"פ הכללים שקיבלו ממש רבינו (י"ג
מדות שהתורה נדרשת בהם), כללים
שאינם תלויים בדעת הרוב, להיותם מפי
הקבלה, ועליהם מיוסדת כל השקו"ט
והפולפול עד להכרעה ע"פ דעת הרוב.

יד. הרב אליהו שליט"א: יש
חקירה בנוגע לחיוב קרבנות לעתיד
לכוא על כדריים שנעשו בזמן הזה¹¹²:
מחד גיסא — נעשית הכפרה בזמן הזה
ע"י לימוד סדר קרבנות, כדברי הגמרא
במסכת מגילה¹¹³ "אמר אברהם לפני
הקב"ה רבש"ע שמא ח"ו ישראל
חוטאים לפניך... אמר לו קחה לי עגלה
משולשת וגו'¹¹⁴... בזמן שאין ביהמ"ק
קיים מה תהא עליהם, אמר לו, כבר
תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן
שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו
מקריבין לפני קרבן ("כל העוסק בתורת
חטאת כאילו הקריב חטאת"¹¹⁵) ומחל
אני על כל עונותיהם", אבל לאידך גיסא
— מצינו שרבי ישמעאל "כתב על
פנקסו לכשיבנה בית המקדש אביא
חטאת שמינה"¹¹⁶, שמזה משמע

אלא יש צורך בהכרעת הרוב דב"ד
הגדול של שבעים ואחד.

[ובכגון-דא לא מהני מעלת הנבואה
דמשה רבינו, שהרי אין נביא רשאי
לחדש דבר, כיון שהתורה "לא בשמים
היא"¹⁰³.

וזה שמצינו "נביאים" בשלשלת
קבלת התורה, כמ"ש¹⁰⁴ "משה קיבל
תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע
לזקנים וזקנים לנביאים" — אין זה
בתור נבואה, אלא שנמסרה להם הקבלה
ממשה רבינו, והם מסרו הקבלה
("ונביאים מסרוה") לאנשי כנסת
הגדולה].

ומטעם זה יש מקום לשינויים כדיני
התורה שנקבעה בהם ההלכה ע"פ דעת
הרוב כב"ד הגדול — ע"פ דעת הרוב
של ב"ד הגדול שבימות המשיח,
כמ"ש¹⁰⁵ "אל השופט אשר יהי בימים
ההם", "אינך חייב ללכת אלא אחד בית
דין שבדורך"¹⁰⁶, ואם דעת הרוב כב"ד
הגדול שבימות המשיח תהי שונה
מדעת הרוב כב"ד הגדול שבדורות
שלפניו, תקבע ההלכה כדעת הרוב
דב"ד הגדול שבימות המשיח.

ועפ"ז יש לכאר מ"ש בכתבי
האריז"ל¹⁰⁷ שלעתיד לבוא תהי הלכה
כב"ש — כיון שב"ד הגדול שבימות
המשיח יעמוד למנין, ודעת הרוב תהי
כב"ש¹⁰⁸.

הרב אליהו שליט"א: ב"ש "מחדדי
טפי"¹⁰⁹, ולכן הוצרכו לבת קול שהלכה
כב"ה שהם הרוב, כלומר, אף שהמיעוט

(110) ראה תר"ה כאן — עירובין ו, ס"ב.
תד"ה רבי יהושע — יבמות שם. תר"ה לא בשמים
— ב"מ נט, ב.

(111) עירובין יג, ב.

(112) ראה פני דוד פ' ויקרא. ראש דוד ונחל
קדומים פ' צו. שו"ת יוסף אומץ סס"ה ס"ג. וראה
בארוכה שו"ת לב חיים (לר"ח פלג"ו) או"ח סכ"ט.

(113) לא, ב. ושי"ג.

(114) לך לך טו, ט.

(115) מנחות בסופה.

(116) שבת יב, ב.

(103) רמב"ם הלי' יסו"ה דפ"ט.

(104) אבות רפ"א.

(105) שופטים יז, ט.

(106) רמב"ם הלי' ממרים רפ"ב.

(107) מק"מ לוח"א יז, ב. ועוד.

(108) ראה בארוכה קונטרס בענין תורה חדשה

מאתי תצא (קה"ת תנשי"א) ס"ז.

(109) יבמות יד, א.

בענין זה אין משמעות למעלת הנבואה של משה ואהרן, שהרי מדובר בדין תורה שצריך להיפסק כאן ו"לא בשמים היא" וזה שמצינו שיש נביאים בשלשלת קבלת התורה הוא אינו מצד הנבואה שבהם, אלא שנמסרה להם הקבלה ממשה רבנו והם מסרוה לאנשי כנסת הגדולה.

לכן יש מקום לשינויים בדיני התורה שנקבעו על פי הרוב, כאשר יקום ב"ד שבימות המשיח, ויתברר שדעת הרוב שם היא שלא כמו דעת הרוב בבית דין שקדם לו, אנו מחויבים לנהוג אחר בית דין שבדורנו "אל השופט אשר יהיה בימים ההם".

ועפ"ז יובן המובא בכתבי האריז"ל, שלעתיד לבא תהיה הלכה כב"ש, כי בב"ד הגדול שיעמוד למניין בימות המשיח תהיה דעת הרוב כב"ש.

היוצא מדבריו שמי שצריך לפסוק בענין הגאולה הם הדינים כאן בעוה"ז, היינו הרב אליהו ובית דינו.

ושואל הרב לדבריכם שהפסק צריך להיות כאן ולא בשמים, הרי כל מה שהיה הפסק כב"ה הוא בגלל הבת קול שהכריזה הלכה כב"ה.

על כך עונה הרבי שבכ"ז הפס"ד אינו נבואה, אלא שנקבע על פי דעת הרוב ועל פי הבנת שכלם ודעתם בשקו"ט ובהכרעת הרוב.

אות יד.

בהמשך לדברי הרבי לעיל, שציטט את הרבי הקודם שישראל כבר עשו תשובה, ושברגע שהרבנים יפסקו על הגאולה שתבוא, הרי טומאה

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

מחדדי טפי הולכים אחר הרוב¹¹⁰, וגם
"מפני שנוחין ועלובין היו"¹¹¹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אבל,
הפס"ד שהלכה כב"ה אינו בגדר של
נבואה (ע"פ הבת"קול), אלא ע"פ
הכרעת הרוב כפי שלמדו ע"פ שכלם
ודעתם, באופן של שקו"ט ופולפול כו',
ע"פ הכללים שקיבלו ממש רבינו (י"ג
מדות שהתורה נדרשת בהם), כללים
שאינם תלויים בדעת הרוב, להיותם מפי
הקבלה, ועליהם מיוסדת כל השקו"ט
והפולפול עד להכרעה ע"פ דעת הרוב.

יד. הרב אליהו שליט"א: יש
חקירה בנוגע לחיוב קרבנות לעתיד
לכוא על כדריס שנעשו בזמן הזה¹¹²:
מחד גיסא — נעשית הכפרה בזמן הזה
ע"י לימוד סדר קרבנות, כדברי הגמרא
במסכת מגילה¹¹³ "אמר אברהם לפני
הקב"ה רבש"ע שמא ח"ו ישראל
חוטאים לפניך... אמר לו קחה לי עגלה
משולשת וגו'¹¹⁴... בזמן שאין ביהמ"ק
קיים מה תהא עליהם, אמר לו, כבר
תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן
שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו
מקריבין לפני קרבן ("כל העוסק בתורת
חטאת כאילו הקריב חטאת"¹¹⁵) ומוחל
אני על כל עונותיהם", אבל לאידך גיסא
— מצינו שרבי ישמעאל "כתב על
פנקסו לכשיבנה בית המקדש אביא
חטאת שמינה"¹¹⁶, שמזה משמע

אלא יש צורך בהכרעת הרוב דב"ד
הגדול של שבעים ואחד.

[ובכגון-דא לא מהני מעלת הנבואה
דמשה רבינו, שהרי אין נביא רשאי
לחדש דבר, כיון שהתורה "לא בשמים
היא"¹⁰³.

וזה שמצינו "נביאים" בשלשלת
קבלת התורה, כמ"ש¹⁰⁴ "משה קיבל
תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע
לזקנים וזקנים לנביאים" — אין זה
בתור נבואה, אלא שנמסרה להם הקבלה
ממשה רבינו, והם מסרו הקבלה
("ונביאים מסרוה") לאנשי כנסת
הגדולה].

ומטעם זה יש מקום לשינויים כדיני
התורה שנקבעה בהם ההלכה ע"פ דעת
הרוב כב"ד הגדול — ע"פ דעת הרוב
של ב"ד הגדול שבימות המשיח,
כמ"ש¹⁰⁵ "אל השופט אשר יהי בימים
ההם", "איןך חייב ללכת אלא אחד בית
דין שבדורך"¹⁰⁶, ואם דעת הרוב כב"ד
הגדול שבימות המשיח תהי שונה
מדעת הרוב כב"ד הגדול שבדורות
שלפניו, תקבע ההלכה כדעת הרוב
דב"ד הגדול שבימות המשיח.

ועפ"ז יש לכאר מ"ש בכתבי
האריז"ל¹⁰⁷ שלעתיד לבוא תהי הלכה
כב"ש — כיון שב"ד הגדול שבימות
המשיח יעמוד למנין, ודעת הרוב תהי
כב"ש¹⁰⁸.

הרב אליהו שליט"א: ב"ש "מחדדי
טפי"¹⁰⁹, ולכן הוצרכו לבת קול שהלכה
כב"ה שהם הרוב, כלומר, אף שהמיעוט

(110) ראה תר"ה כאן — עירובין ו, ס"ב.
תד"ה רבי יהושע — יבמות שם. תר"ה לא בשמים
— ב"מ נט, ב.

(111) עירובין יג, ב.

(112) ראה פני דוד פ' ויקרא. ראש דוד ונחל
קדומים פ' צו. שו"ת יוסף אומץ סס"ה ס"ג. וראה
בארוכה שו"ת לב חיים (לר"ח פלג"ו) או"ח סכ"ט.

(113) לא, ב. ושי"ג.

(114) לך לך טו, ט.

(115) מנחות בסופה.

(116) שבת יב, ב.

(103) רמב"ם הלי' יסו"ה רפ"ט.

(104) אבות רפ"א.

(105) שופטים יז, ט.

(106) רמב"ם הלי' ממרים רפ"ב.

(107) מק"מ לוח"א יז, ב. ועוד.

(108) ראה בארוכה קונטרס בענין תורה חדשה

מאתי תצא (קה"ת תנשי"א) ס"ז.

(109) יבמות יד, א.

הותרה בציבור, והדבר יגרום טהרה בישראל תיכף ומיד עוד לפני שיבוא משיח, רוצה הרב לברר איך יכולה להיות גם כפרה על עם ישראל קודם שיבנה בית המקדש.

ומזכיר שיש חקירה וספק בדבר אם הכפרה יכולה להיעשות על ידי לימוד סדר הקרבנות, או שכמו שמצינו אצל רבי ישמעאל ש"כתב על פנקסו לכשיבנה בית המקדש אביא חטאת שמינה", שמכאן משמע שהעיסוק בתורת הקרבנות הוא רק כאילו הקריב קרבן, ולא פוטר את החיוב להביאו לכשיבנה בית המקדש.

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

שמותר באכילת קדשים (ובתו יכולה להנשא לכהן שישמש בכהונה כשיבנה ביהמ"ק בתחלת ימות המשיח, ש"בונה המקדש"¹²⁵). עוד לפני שהביא קרבן, כי, הגיור שהתגייר בזמן הזה הוא גיור גמור, והקרבן הוא חיוב בפ"ע.

טו. הרב אליהו שליט"א: גם בנוגע לשיעורים יתכן שינוי לעתיד לבוא — כפי שמצינו במסכת יומא¹²⁶ שהאוכל פחות מכזית בזמן הזה יכתוב כשיעור הזה אכלתי, שמא יבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בית דין ותתחדש הלכה ויאמרו שחייב קרבן על כזית קטן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שיעורים הו"ע בפ"ע, כי, גם כשאנו חייב קרבן, מפני שאכל פחות מכשיעור, ה"ז דבר איסור, כיון שהשיעור הוא רק לגבי עונש, אבל האיסור הוא בתקפו גם בפחות מכשיעור, שהרי חצי שיעור אסור מן התורה¹²⁷.

הרב אליהו שליט"א: נסתפקתי באדם שהכה את חבירו הכאה שאין בה שוה פרוטה שלוקה (משא"כ בהכאה שיש בה שוה פרוטה, שמשלם ואינו לוקה)¹²⁸, אם יכול לחזור ולהכותו הכאה שאין בה שוה פרוטה, באופן ששתי ההכאות יצטרפו לשוה פרוטה, וישלם שוה פרוטה ויפטר ממלקות, או שכל הכאה בפ"ע גורמת חיוב מלקות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השיעור דשוה פרוטה הוא בנוגע לחיוב תשלומין, אבל גם בפחות מכשיעור שאין חיוב תשלומין ישנו איסור, כאמור, שגם חצי שיעור אסור מן התורה.

הרב אליהו שליט"א: יש חילוקי דעות אם האיסור של חצי שיעור הוא

שהעסק בתורת קרבנות הוא רק כאילו הקריב קרבן, אבל אין זה פוטר חיוב הקרבן כשיבנה ביהמ"ק.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: חיוב הקרבן הוא כשיבנה ביהמ"ק, אבל ברגע שלפנ"ז, התשובה היא בשלימותה ע"י הקריאה והעסק בתורת הקרבנות באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו"¹¹⁷, "ונשלמה" (גם) מלשון שליומות¹¹⁸, כך, שגם התשובה היא בשלימות, היינו, שיש לו את כל המעלות של בעל-תשובה גמור, כולל גם המעלה שעל ידה באה הגאולה¹¹⁹, ועד ש"משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא"¹²⁰, שגם אצל צדיקים תהי' מעלת התשובה.

והידוש מיוחד בענין זה — בנוגע לגיור:

גיור בזמן שביהמ"ק הי' קיים נעשה ע"י מילה וטבילה וקרבן, ואילו "בזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה, וכשיבנה ביהמ"ק יביא קרבן"¹²¹, ואעפ"כ, ה"ה "גר גמור" לכל דבר.

הרב אליהו שליט"א: דין זה למדים ממ"ש¹²² "וכי יגור אתכם גר גר' לדורותיכם", "אע"ג דליכא מקדש"¹²³.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: והחידוש בזה¹²⁴ — שלא זו בלבד שבזמן הזה דינו כ"גר גמור" לכל דבר, אלא גם כשיבנה ביהמ"ק ה"ה "גר גמור" לכל דבר, ועד

(117) הושע יד, ג. וראה שו"ע אדה"ז אר"ח (מהר"ת) סוס"א.

(118) ראה לקו"ת פ' ראה ל, רע"ג, ובכ"מ.

(119) ראה סנהדרין צז, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(120) ראה זח"ג קנ"ג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(121) רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ג ה"ה.

(122) שלח טו, יד. כריתות ט, א.

(123) פרש"י כריתות שם.

(124) ראה בארוכה לקו"ש הכ"ו ע' 160 ואילך, וש"נ.

(125) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(126) פ, א.

(127) שם ע"ד, א.

(128) כתובות לב, ב. וש"נ.

על כך משיב הרבי שחיוב הקרבן הוא אמנם כשיבנה בית המקדש, אבל עוד לפני כן תשובת ישראל היא בשלמותה על ידי הקריאה והעסק בתורת הקרבנות, ועל ידי זה ישנה התשובה בשלמות עד לתשובה כזו שעל ידה באה הגאולה.

להוכחת דבריו כאן אומר הרבי שהלא דברים קל וחומר, ומצינו חידוש עוד יותר גדול, שהרי גיור בזמן בית המקדש היה מצריך קרבן מילה וטבילה, ואילו היום הדין הוא שגר צריך מילה וטבילה, אבל קרבן יביא לכשיבנה בית המקדש. מכל מקום כרגע הוא גר גמור לכל דבר וענין. יתרה מכך, גם לכשיבנה בית המקדש הרי הוא גר גמור עוד קודם שיביא קרבן ומותר לאכול בקדשים, והקרבן הוא ענין בפני עצמו.

אות טו.

הרב ממשיך להציג ענין נוסף שעלול להיות מכשול לכפרה עוד קודם שיבנה בית המקדש, כי מה שנראה לאדם היום כדבר שאין בו איסור מצד השיעור הקטן שלו, עלול להתברר אח"כ כדבר שיש בו איסור, כי יכול בית דין שיתחדש בימי הבית לחדש הלכה שחייב קרבן על כזית קטן.

ועונה הרבי שאין לחשוש לכך, כי גם כשאין חיוב קרבן אין אדם אוכל חצי שיעור, שהרי הוא יודע שחצי שיעור אסור מהתורה.

כאן מציג הרב ספק שלכאורה אינו קשור לכל מהלך היחידות, ופשיטא שהקשר שלו עמוק הרבה יותר מהקשר השטחי של עיסוק בפן נוסף של חצי שיעור, וכל דבריו של הרב כאן הם המשך לצורך בכפרה על ישראל.

בטרם אכתוב את שנראה לעניות דעתי לפרש כאן, שהוא דבר נורא וממנו רואים עומק וחומרת הדין, ומה שכתוב בספרים הקדושים

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

שמותר באכילת קדשים (ובתו יכולה להנשא לכהן שישמש בכהונה כשיבנה ביהמ"ק בתחלת ימות המשיח, ש"בונה המקדש"¹²⁵). עוד לפני שהביא קרבן, כי, הגיור שהתגייר בזמן הזה הוא גיור גמור, והקרבן הוא חיוב בפ"ע.

טו. הרב אליהו שליט"א: גם בנוגע לשיעורים יתכן שינוי לעתיד לבוא — כפי שמצינו במסכת יומא¹²⁶ שהאוכל פחות מכזית בזמן הזה יכתוב כשיעור הזה אכלתי, שמא יבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בית דין ותתחדש הלכה ויאמרו שחייב קרבן על כזית קטן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: שיעורים הו"ע בפ"ע, כי, גם כשאנו חייב קרבן, מפני שאכל פחות מכשיעור, ה"ז דבר איסור, כיון שהשיעור הוא רק לגבי עונש, אבל האיסור הוא בתקפו גם בפחות מכשיעור, שהרי חצי שיעור אסור מן התורה¹²⁷.

הרב אליהו שליט"א: נסתפקתי באדם שהכה את חבירו הכאה שאין בה שוה פרוטה שלוקה (משא"כ בהכאה שיש בה שוה פרוטה, שמשלם ואינו לוקה)¹²⁸, אם יכול לחזור ולהכותו הכאה שאין בה שוה פרוטה, באופן ששתי ההכאות יצטרפו לשוה פרוטה, וישלם שוה פרוטה ויפטר ממלקות, או שכל הכאה בפ"ע גורמת חיוב מלקות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: השיעור דשוה פרוטה הוא בנוגע לחיוב תשלומין, אבל גם בפחות מכשיעור שאין חיוב תשלומין ישנו איסור, כאמור, שגם חצי שיעור אסור מן התורה.

הרב אליהו שליט"א: יש חילוקי דעות אם האיסור של חצי שיעור הוא

שהעסק בתורת קרבנות הוא רק כאילו הקריב קרבן, אבל אין זה פוטר חיוב הקרבן כשיבנה ביהמ"ק.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: חיוב הקרבן הוא כשיבנה ביהמ"ק, אבל ברגע שלפנ"ז, התשובה היא בשלימותה ע"י הקריאה והעסק בתורת הקרבנות באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו"¹¹⁷, "ונשלמה" (גם) מלשון שלימות¹¹⁸, כך, שגם התשובה היא בשלימות, היינו, שיש לו את כל המעלות של בעל-תשובה גמור, כולל גם המעלה שעל ידה באה הגאולה¹¹⁹, ועד ש"משיח אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא"¹²⁰, שגם אצל צדיקים תהי' מעלת התשובה.

והידוש מיוחד בענין זה — בנוגע לגיור:

גיור בזמן שביהמ"ק הי' קיים נעשה ע"י מילה וטבילה וקרבן, ואילו "בזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה, וכשיבנה ביהמ"ק יביא קרבן"¹²¹, ואעפ"כ, ה"ה "גר גמור" לכל דבר.

הרב אליהו שליט"א: דין זה למדים מ"מ"¹²² "וכי יגור אתכם גר גר" לדורותיכם", "אע"ג דליכא מקדש"¹²³.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: והחידוש בזה¹²⁴ — שלא זו בלבד שבזמן הזה דינו כ"גר גמור" לכל דבר, אלא גם כשיבנה ביהמ"ק ה"ה "גר גמור" לכל דבר, ועד

(117) הושע יד, ג. וראה שו"ע אדה"ז אר"ח (מהר"ת) סוס"א.

(118) ראה לקו"ת פ' ראה ל, רע"ג, ובכ"מ.

(119) ראה סנהדרין צז, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(120) ראה זח"ג קנ"ג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(121) רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ג ה"ה.

(122) שלח טו, יד. כריתות ט, א.

(123) פרש"י כריתות שם.

(124) ראה בארוכה לקו"ש הכ"ו ע' 160 ואילך, וש"נ.

(125) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(126) פ, א.

(127) שם ער, א.

(128) כתובות לב, ב. וש"נ.

שהדינים בבית דין של מעלה הם אנשים רחמנים וצדיקים אבל חייבים לפסוק על פי דין תורה, צריך להזכיר שהרב זצוקלה"ה היה ידוע בגודל רחמנותו ואהבתו העצומים לכל יהודי ויהודי, עד שהיה יכול לעמוד שעות בתפילה כדי לבטל גזירה על יהודי זה או אחר ולמסור נפשו ממש על ביטול ענין קשה שנגזר על אדם הכי פשוט.

אלא שכאן הרב הוא בתפקיד דיין בבית דין, ומתוקף כך הוא חייב לברר היטב איך בדיוק תיעשה הכפרה על עם ישראל.

וזוהי השאלה המסתתרת בדברי הרב: הרי ידוע ש"מה שהקב"ה עושה הוא מצוה לישראל לעשות" וכיוון שכך, צריך לברר האם יכול הקב"ה לכפר על ישראל ב"הכאה שאין בה שווה פרוטה", היינו יסורין קלים המזככים את עמ"י לפני הגאולה. והספק בזה הוא: אם הכאה שכזו מצטרפת להכאה הקודמת, מחייבת תשלומין ופוטרת ממלקות, סימן שהיא מותרת שהרי נפטר ממלקות. ומכיוון ש"מה שהוא עושה הוא מצוה לישראל לעשות", "יכול" כביכול הקב"ה להביא עוד מעט יסורים קלים על ישראל, כדי לכפר עוונותיהם שיהיו ראויין לגאולה. אבל אם לא תצטרף ההכאה השנייה ולא תפטור את חיוב המלקות, סימן שהדין הוא שיש איסור בהכאת חברו גם באופן כזה, ולכן גם הקב"ה לא יעשה זאת.

על כך עונה הרבי: פשיטא שהוא אסור, כי גם חיוב של פחות משווה פרוטה יש בו איסור, וגם חצי שיעור אסור מהתורה כי כל הדין שלא מתחייב על חצי שיעור הוא לענין תשלומין, אבל איסור בוודאי שיש בדבר.

מעיר הרב שיש חילוקי דעות בענין זה אם חצי שיעור האסור מהתורה הוא רק באיסורי אכילה או שהוא בכל דבר.

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

בכל דבר או באכילה בלבד¹²⁹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מדברי רבינו הזקן¹³⁰ משמע שהאיסור דחצי שיעור הוא לא רק במידי דאכילה (שמפורש בקרא), אלא גם בשאר איסורים, וזיל בתר טעמא, שהשיעור אינו אלא בנוגע לכמות האיסור, אבל מהות האיסור הוא בתקפו גם כפחות מכשיעור.

הרב אליהו שליט"א: כך משמע גם מדברי רש"י במסכת שבת¹³¹ — "וכי מותר לאפות פחות מכשיעור", "נהי דחיוב חטאת ליכא איסורא מיהא איכא, דקיי"ל חצי שיעור אסור מן התורה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יש דבר פלא במהר"ם חלאווה¹³² — שס"ל שפחות מחצי שיעור אינו אסור מן התורה¹³³, אבל זוהי דעת יחיד, ודעת רוב הפוסקים שחצי שיעור לאו דוקא, אלא גם פחות מחצי שיעור, אפילו כל שהוא, אסור מן התורה¹³⁴.

הרב אליהו שליט"א: כעל יושב אהלים¹³⁵ מאריך בביאור דברי המדרש¹³⁶ על הפסוק¹³⁷ "היא נתנה לי מן העץ ואוכל", "ואכלתי אין כתיב כאן אלא ואוכל, אכלתי ואוכל", דלכאורה תמוה, "פה קדוש יאמר דבר זה" — ש"אכלתי" פחות משיעור, "ואוכל" פחות משיעור (בהפסק כדי אכילת פרס),

ועל זה נאמר לו "המץ העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת"¹³⁸, לרמז שהציווי הי' גם על פחות משיעור, כל משמעות אכילה, אפילו כל שהוא.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יתירה מזה מצינו כפוסקים — ש"משהו אין לו שיעור ויכול הוא להתפשט ולהתחלק לאלפי אלפים משהויין¹³⁹.

הרב אליהו שליט"א: דין זה נוגע במיוחד לחמץ בפסח שאיסורו בכל שהוא, גם משהו דמשהו.

טז. הרב אליהו שליט"א: הרדב"ז¹⁴⁰ כותב שהטעם שהחמירה תורה בחמץ יותר משאר כל איסורים, הוא, מפני שחמץ בפסחו¹⁴¹ רומז ליצה"ר, ועפ"י יש לכאר גם מ"ש¹⁴² "כי כל שאור גוי לא תקטירו", "כל" דייקא, אפילו כל שהוא — שקרבן לה' אסור להקריב ממנו (לא רק בפסח, אלא) גם בכל השנה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מלבד בחג השבועות, שבו מקריבים שתי הלהם זון החמץ¹⁴³ (אף שאינם קריבים על המזבח, ועליהם נאמר¹⁴⁴ "קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו"¹⁴⁵).

וענינו בעבודת האדם¹⁴⁶ — שאיסור חמץ הוא משום גאווה, אבל בעניני

(138) שם, יא.

(139) שו"ע אדה"ז או"ח סתמ"ז סט"ז, וראה לקו"ש חכ"ט ע' 156, וש"נ.

(140) שו"ת ח"ג סתקע"ז, הובא כשמחת הרגל להחיר"א "לימור א"י".

(141) משא"כ בשאר ימות השנה, כפי שמחלק בוהר (ח"ב קגפ, סע"א ואילך) בין התקופה דימי הפסח לשאר ימות השנה.

(142) ויקרא ב, יא.

(143) אמור כג, ז, מנחות נב, ב.

(144) ויקרא ב, יב.

(145) רמב"ם הלי מעשה הקרבנות פי"ב ה"ג.

(146) ראה לקו"ש חכ"ב סע"ז 31 ואילך, וש"נ.

(129) ראה אנציק' תלמודית ערך חצי שיעור ס"ג (ע' תריח ואילך), וש"נ.

(130) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סט"מ ס"ד, שש"ב בקו"א, חו"מ רש הלי גזילה וגיבה.

(131) ע"ד, א.

(132) פסחים מד, ב (ד"ה לר"ע).

(133) ראה גם פס"ד להצ"ע יו"ד סס"ו ובהערותי

לשם (תכו, ב), וראה לקו"ש לרי"צ אג"ק ע' שכה.

(134) ראה אנציק' תלמודית הנ"ל ע' תר, וש"נ.

(135) ר"פ בראשית.

(136) ב"ר פי"ט, יב.

(137) בראשית ג, יב.

הרבי מביא את פסיקתו של האדמו"ר הזקן שחצי שיעור אסור מהתורה בכל ענין.

כאן רואים בעליל איך שהרב שמח ותומך בדעת הפוסקים שהביא הרבי שחצי שיעור אסור מהתורה, ועכשיו מביא גם הוא עוד ראיה ממסכת שבת שחצי שיעור אסור מהתורה, ופשיטא שאת הראיה מהגמרא בשבת ידע הרב גם קודם שאמר הרבי את פסק האדמו"ר הזקן...

גם לאחר שמזכיר הרבי שהמהר"ם חלאווה הסובר שחצי שיעור אינו אסור מהתורה הוא דעת יחיד,

רוצה הרב לתמוך בדעתו של הרבי הנוגעת להבאת הגאולה על ישראל שלא על ידי יסורין, ומביא מצדו גם את בעל ה"יושב אהלים" הפוסק שחצי שיעור אסור מהתורה.

ומוסיף הרבי שמצינו שמהו אין לו כל שיעור ויכול להתפשט ולהתחלק לאלפי אלפי משהיין.

אות טז.

הרב אומר שדין זה נוגע לחמץ בפסח, ומביא את הרדב"ז הכותב שהטעם מדוע החמירה תורה בחמץ יותר משאר כל איסורים הוא מפני שחמץ רומז ליצה"ר, ונראה שרוצה לרמז שבענין היצה"ר צריך להעבירו לגמרי מן העולם לפני הגאולה.

על כך עונה הרבי שהדבר נכון חוץ מחג השבועות שאז מקריבים חמץ, כי שבועות הוא מ"ת, ובענין התורה צריך שיהיה "ויגבה לבו בדרכי ה'", ויהודי גאה בכל התוקף על שזכה לקבל את התורה ולברר את הדינים שבה, עד כדי שבתור הוראת שעה ניתן לו הכח להיות "בעל הבית" על

התורה. ובנוגע ליצה"ר שיש לבטלו, יה"ר שיקויים ואת רוח הטומאה
אעביר מן הארץ שלא ישאר אפילו "רוח" בלבד.

הרב אומר שרק אחרי שיתבטל יצה"ר תתגלה רוח הקדושה "רוח אפינו
משיח ה'".

ועונה הרבי שרוחו של מלך המשיח נרמזת עוד לפני הבריאה, שהרי
כתוב "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" ואומר על כך המדרש "זו רוחו
של מלך המשיח".

בשלב זה של היחידות אנו עומדים אחרי הוכחות הרבי בעשרה נושאים:

א. שאחר מתן תורה יש מעלה רק לעשרה יהודים גם אם אינם עוסקים
בתורה.

ב. שישראל קדמו לתורה במעלתן ולא רק בזמן בריאתן.

ג. שצריך שיהיה הגוף בריא כדי לקיים תורה ומצוות ולא להיפך.

ד. שאין שום אפשרות שתהיה הבהמה במעלה גבוהה יותר מישראל,
והדרגא הגבוהה ביותר אליה יכולה להגיע הבהמה היא שישראל ילמדו
ממנה בנוגע לקיום תומ"צ.

ה. שדווקא ב"ד כאן בעוה"ז הוא שיכול לפסוק בענין הגאולה שתבוא
ו"לא בשמים היא".

ו. שפסיקת הרבנים תפעל טהרה בישראל עוד לפני הזאת אפר הפרה
אדומה.

ז. שגם יהודי פשוט יכול להמליך את הקב"ה על העולם ולא על ידי
חידוש תורה.

ח. שגם הכאה שאין בה שווה פרוטה אסורה מהתורה.

ט. שגזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה (כמו הגלות) בטלה מעצמה.
י. שהכפרה על ישראל יכולה להיות עוד קודם שיבנה המקדש על ידי העסק בלימוד הקרבנות.

ועתה, אחרי שהרבי מבטיח שגם רוח הטומאה תעבור מן הארץ, מסכים הרב שצריך להחליט ולפסוק שהמשיח צריך לבוא מיד! והרבי אומר מיד ממש!

וכאן אומר הרב משפט שרב הסתום בו על הנגלה: מיד דידן, לא לפי שאחרים מבינים, אלא לפי הפס"ד שלנו.

מהו "מיד" דידן? מי הם האחרים? מהו ה"מיד" של אחרים...? דברים אלו נשארו חתומים.

יש לשים לב שבסעיף ד של הפסק שכתב הרב (המובא בסוף הפרק) כתב הרב "על מידת הדין לעמוד ולבקש על גאולת ישראל עתה דידן".

עד כאן עיקר היחידות המסתיימת בהסכמתו של הרב שצריך לפסוק על ביאת המשיח, והמשך היחידות נוגע לאנשים נוספים המעלים ענינים אחרים.

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

שאמר כבודו (לעיל ס"ג) שישראל (שמשיח הוא גואלן של ישראל) הם למעלה מהתורה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויש להוסיף בדיוק הלשון "על פני המים" — מלשון פנימיות, שישראל הם למעלה גם מהפנימיות דהמים.

יז. הרב אליהו שליט"א: צריכים להחליט ולפסוק שהמשיח צריך לבוא מיד!

כ"ק אדמו"ר שליט"א: מיד ממש. הרב אליהו שליט"א: מיד דיין, לא לפי שאחרים מבינים, אלא לפי הפס"ד שלנו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אין מה לחכות יותר, כיון שכבר סיימו כל עניני העבודה, וכבר עשו תשובה, ואין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. — אין הדבר תלוי אלא בתשובה" ה' לפני משך זמן, אבל עכשיו (לאחרי שכבר עשו תשובה) אין הדבר תלוי אלא בביאת משיח עצמו. כל מה שצריך זה שיבוא משיח בפועל ממש, "מראה כאצבעו ואומר זה"¹⁵⁴, זה משיח צדקנו!

ובפרט בבואנו ממוצאי שבת קודש (יום ראשון), "סעודתא דדוד מלכא משיחא"¹⁵⁵, היינו, שמקשרים את ביאת דוד מלכא משיחא עם סעודה גשמית בשביל הגוף הגשמי, שבזה מודגשת גם שייכותה של הגאולה לגוף הגשמי, ועאכו"כ בנוגע להנשמה.

הרב אליהו שליט"א: גם במתן תורה מצינו ש"הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם"¹⁵⁶, ומפרש רש"י "שישמח בו במאכל ומשתה", כלומר,

קדושה שאני, ואדרבה: לא זו בלבד שגאולה מותרת בעיני קדושה, אלא עוד זאת, שהגאולה בעיני קדושה הו"ע טוב וחיובי, כמ"ש¹⁴⁷ "ויגבה לבו בדרכי ה'".

וענין זה מודגש במיוחד בחג השבועות (שבו מקריבים שתי הלחם מן החמץ), "זמן מתן תורתנו" — שיהודי גאה ככל התוקף שזכה לקבל את התורה, וזכה לברר ולפסוק דינים בתורה, ולא עוד אלא שבתור הוראת שעה ניתן לו הכח להיות בעה"ב על התורה ללא כל הגבלות (כנ"ל ס"ד).

ויה"ר — והוא העיקר — שבקרוב ממש יתבטל לגמרי הענין הבלתי-רצוי שבחמץ שרומז ליצה"ר, כמ"ש¹⁴⁸ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", שלא ישאר (לא רק "משהו", אלא) אפילו "רוח" בלבד.

הרב אליהו שליט"א: ואז תתגלה רוח הקדושה — "רוח אפינו משיח ה"¹⁴⁹.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: על זה נאמר כבר בהתחלת הבריאה "ורוח אלקים מרחפת על פני המים"¹⁵⁰, כדאיתא במדרשו¹⁵¹ "זה רוחו של מלך המשיח". ולהעיר, שרק לאח"ז נאמר "ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור"¹⁵², היינו, שעוד לפני שנברא אור בעולם היתה כבר "רוחו של מלך המשיח"!

הרב אליהו שליט"א: "מים" רומז על התורה, "אין מים אלא תורה"¹⁵³, וכיון ש"רוחו של משיח" היא "על פני המים", ה"ז למעלה מהתורה — כפי

(147) דה"ב יז. ו.

(148) זכרי' יג. ב.

(149) איכה ד. כ.

(150) בראשית א. ב.

(151) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח. א.

(152) שם. ג.

(153) ב"ק יז. א. וש"נ.

(154) ראה תענית כסופה. שמו"ר ספכ"ג. פרש"י

בשלה טו. ב.

(155) סידור הארז"ל במקומו. ועוד.

(156) פסחים סח. ב.

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

דבר יפה מאד: הכלל הוא שהלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני¹⁶⁰, ואעפ"כ, בפלוגתא רב ושמואל אם עילאה גבר או תתאה גבר, ההלכה היא (לא כרב שס"ל עילאה גבר, אלא) כשמואל ש"תתאה גבר¹⁶¹. ועל זה אומרים להקב"ה: רבש"ע, תמיד הלכה כמותך (עילאה גבר), אבל כאן ההלכה היא ש"תתאה גבר", ולכן "השיבנו ה'", כדברי נס"י.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: והעיקר — שיקויים בפועל תיכף ומיד ממש, ולא לחכות עד שנבוא לארץ ישראל. (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, ואמר:) אע"פ שכבודו נמצא כעת בחוץ לארץ, ובדאי לא יקפיד על כך שהגאולה תבוא תיכף ומיד, כשנמצא בחוץ לארץ, ויצטרך אח"כ להטלטל ולעלות לארץ ישראל.

יח. הרב אליהו שליט"א: מחר בלילה מתחילים לומר בארץ ישראל "ותן טל ומטר", משא"כ בחו"ל מתחילים לומר "ותן טל ומטר" ששים יום לאחר תקופת תשרי¹⁶². ויש שאלה איך נוהג בן ארץ ישראל שנמצא בחו"ל, כמוני עתה, כמנהג א"י או כמנהג חו"ל.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בענין זה יש חילוקי דעות בפוסקים¹⁶³. — איך נוהג כת"ר עתה בהיותו בחוץ לארץ?

הרב אליהו שליט"א: אני אנהג כדעת הרב¹⁶⁴ (אף שהחיד"א¹⁶⁵ חולק על זה¹⁶⁶) שכן א"י שנמצא בחו"ל נוהג כמנהג א"י, כיון שכונתו בברכת השנים

אע"פ שמתן תורה הו"ע רוחני, מ"מ, צ"ל בו גם שמחת הגוף.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ויתירה מזה — כמבואר בתורת חסידות חב"ד שלעתיד לבוא תהי' הנשמה ניונית מן הגוף¹⁵⁷. הסדר בזמן הזה הוא שהגוף מקבל חיותו מן הנשמה, אבל לעתיד לבוא, כשיתבררו כל העיניים ויתעלו לשרשם ומקורם, תתגלה מעלת הגוף על הנשמה, שהנשמה תהי' ניונית מן הגוף (ובזה מודגשת עוד יותר גודל החשיבות דבריאות הגוף, כנ"ל ס"ד).

והעיקר — שיהי' כן בפועל ממש, באופן ש"מראה באצבעו ואומר זה", ותיכף ומיד ממש, כפי שהנני חוזר ומדגיש כמ"פ שלא זו בלבד שסוף הגאולה לבוא, אלא שהגאולה עונדת כבר על סף הפתח, ומחכה לכל אחד ואחת מישראל שיפתח את הדלת ויסחוב את הגאולה לתוך החדר!!

הרב יעקב שי' קצין: בנוגע לגאולה יש פלוגתא בין הקב"ה וכנס"י: הקב"ה אומר "שובו אלי ואשובה אליכם"¹⁵⁸, וכנס"י אומרת "השיבנו ה' אליך ונשובה"¹⁵⁹. וכיון שיחיד ורבים הלכה כרבים, ההלכה כמו כנס"י שצ"ל "השיבנו ה' אליך ונשובה".

כ"ק אדמו"ר שליט"א: הכלל "אחרי רבים להטות" הוא גם בפלוגתא במתיבתא דרקיעא, ואפילו בפלוגתא בין הקב"ה ומתיבתא דרקיעא, ועאכו"כ כשישנו פס"ד של כנ"י כב"ד של מטה, בודאי שהלכה כמותם.

הרב אליהו שליט"א: בנוגע לפלוגתא בין הקב"ה וכנס"י, "שובו אלי" או "השיבנו ה'", כותב הבן איש חי

160 בכורות מט, רע"ב, וש"נ.
161 פסחים עו, רע"א ובפרש"י.
162 טושו"ע ואדה"ז אר"ח רסק"י.
163 פר"ח אר"ח שם סק"ב. וראה כף החיים שם סק"א, וש"נ.
164 סני"ח, הובא בפר"ח שם.
165 ברכ"י שם סק"ה.
166 משא"כ אם יצא מא"י לאחר ההתחיל לומר ותן טל ומטר, מודה גם החיד"א שמשיך לומר כמנהג א"י (שם סק"ו).

157 ראה הנסמן בלק"ש ח"כ ע' 44, ותכ"א ע' 88.
158 מלאכי ג, ז.
159 איכה בסופו.

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מדרכי אליהו שליט"א

והעצה לזה — שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד, ואז תהי' ברכת כהנים בבית המקדש, ובשם המפורש¹⁷⁰ (לאחרי שילמדו את הכהנים איך לבטא שם המפורש).

יט. הרב אליהו שליט"א: בנוגע לביהמ"ק — לא צריכים לחכות עד שיבנהו (כדעת הרמב"ם¹⁷⁵ שמשיח "בונה המקדש"), כיון ש"מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים" (כדעת רש"י ותוספות¹⁷¹). כ"ק אדמו"ר שליט"א: ולכן יכול להתגלות ולבוא גם בלידה¹⁷², עתה ממש.

הרב אליהו שליט"א: ואז יקריים היעוד¹⁷³ "לילה כיום יאיר", כפי שהי' ביצי"מ¹⁷⁴. — צריכים לפסוק שתבוא הגאולה ממש

כ"ק אדמו"ר שליט"א: תיכף ומיד ממש, ברגע כמימרא, ובמעשה בפועל ממש, שאז אין מקום לפלפול ושקו"ט ומחלוקת שצריך להכריע כדעת הרוב, ע"ד מארז"ל¹⁷⁵ "אין למדין הלכה כו' עד שיאמרו לו הלכה למעשה".

הרב אליהו שליט"א: רצוני לקבל ברכה מכבודו שהקב"ה יזכה אותנו "לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא"¹⁷⁶, "שלא נכשל בדבר הלכה"¹⁷⁷, וכשאקבל ברכה כזו, נפסוק הלכה בנוגע לגאולה (עם היותה ענין על-טבעי) שמישיח צ"ן לבוא מיד, ויבוא מיד.

היא על פרנסתו בארץ ישראל, מקומו הקבוע, ולא בנוגע למקום שנמצא בו באופן זמני.

[דובר גם אודות בן א"י שמשמש שליח ציבור — אם יש מקום לחלק בין תפלת לחש לחזרת הש"ץ, שבתפלת לחש יאמר כבא", ובחזרת הש"ץ יאמר כבחור¹⁶⁷ (ובפרט ע"פ הקבלה שיש כוונות מיוחדות בתפלת לחש וכוונות מיוחדות בחזרת הש"ץ), אע"פ שהטעם שהש"ץ מתפלל בלחש הוא כדי שתהא תפלתו סדורה בפיו, שיכין את עצמו להתפלל בציבור].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בקהילה של הרב העכט (שנמצא כאן), יש ענינים שנוהג כמנהג הספרדים בארץ הקודש.

הרב אליהו שליט"א: כא' הבתי-כנסיות נוהגים גם לברך ברכת כהנים בכל יום.

[דובר גם אודות מנהג הספרדים לעלות לדוכן גם בתפלת נעילה ביוה"כ, וכן בשאר ימי התעניות כשמתפללים מנחה סמוך לשקיעת החמה. ונזכר גם שיש המקפידים שהכהנים יטבלו במקוה לפני שנושאים כפיהם, ובהמשך הדברים נזכר גם ע"ד חילוקי המנהגים בין ספרדים לאשכנזים בנוגע לנשיאת כפים דהש"ץ כשיש עוד כהנים מלבדו, וכן בנוגע לכריעת הש"ץ באמירת "והכהנים" בסדר עבודה ליוה"כ].

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אשרי חלקם של הספרדים שזכו לנשיאת כפים בכל יום (לא רק ביו"ט)¹⁶⁸. — רבינו הזקן רצה להנהיג שגם בחור"ל יקיימו מצות נשיאת כפים בכל יום, ולאחרי ההשתדלות לא עלה בידו שהציבור יקבל תקנה זו¹⁶⁹.

170) סוטה לת. א. רמב"ם הל' נשיאת כפים פ"ד ה"א.
 171) סוכה מא. סע"א. ועוד.
 172) פרש"י ותוס' שם.
 173) תהלים קלט, יב.
 174) י"ב לת. א. וראה בהנסמן בנצו"ז שם.
 175) פ"ב קל, ב.
 176) יומא כו, א.
 177) ברכות כח, ב.

167) ראה ברכ"י שם סק"ח.
 168) ראה גם התועודויות תשמ"ה ח"ה ע' 3107.
 תשמ"ז ח"ב ע' 841.
 169) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 448.

ר"ד ושקו"ט של כ"ק אדמו"ר שליט"א

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בפועל ממש.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: בתורת החסידות מובא שבמקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא¹⁸¹.

וידועה הראי' מהלכות עירובין — "שדעתו של אדם ודירתו במקום מזורותיו הוא, וכיון שמוזנותיו מונחים שם ביה"ש, ה"ז כאילו הוא עצמו שבת שם, ויכול להלך למחר ממקום עירובו אלפי אמה לכל רוח אע"פ ששבת ולן בבית"¹⁸².

אין ספק בידי שגם כשכבודו נמצא כאן, מחשבתו בארץ ישראל, בציון וירושלים, ובמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא. ויה"ר שימשיך מקדושת ארץ ישראל גם בחו"ל, וכ"ש וק"ו כאנשי חו"ל.

כ. במענה לבקשתו של הרב אליהו שליט"א לברכת רפואה שלימה עבור הרב יהודה צדקה שליט"א¹⁸³, הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א את זכותו שהעמיד תלמידים הרבה, כהוראת המשנה¹⁰⁴ "והעמיד תלמידים הרבה", שקיימה בפועל במשך שנים רבות. ואח"כ אמר:

תורה מביאה רפואה לעולם¹⁸⁴. ויה"ר שתהי' רפואה קרובה וגם שלימה בקרוב ממש לכל בני"ב בכל מקום שהם, ועד להרפואה הכי עיקרית (בהוספה על רפואה כפשוטה) — רפואת הגלות — עי"ז שמוסיפים ב"גלות" אות אל"ף, שרומזת לאלופו של עולם, ונעשה מ"גלות" "גאולת"¹⁸⁵, גאולת כל בני"ב בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד

ובפרט שיש לכם בית-דין שיש בו גם כהן (הרב שפירא שליט"א), כפס"ד הרמב"ם¹⁷⁸ ש"מצוה להיות בסנהדרין גדולה כהנים ולוים" (אע"פ ש"אם לא מצאו אפילו היו כולם ישראלים הרי זה מותר"), והרי כל הענינים דלעת"ל יהיו באופן של מצוה מן המובחר (כפי שאומרים אצלנו: "לכתחילה אריבער"), ועאכ"כ בהלכות הקשורים בעניני הגאולה וההכנה לגאולה, שבהם מסיים וחותם הרמב"ם את ספר ההלכות: "ובאותו הזמן כו' כל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד וכו', שנאמר¹⁷⁹ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ולהעיר, שענין זה מובא גם בהלכות תשובה¹⁸⁰, ללא סיוע הפסוק "כמים לים מכסים", שמוסיפו בסיום חיבורו דוקא, ויש לומר, שבזה מרומז שבסיום הגלות (מתאים לסיום החיבור) צריך להיות גם "כמים לים מכסים".

"מים" — רומז על תורה, "אין מים אלא תורה", ו"כמים לים מכסים" זה מקור התורה, ששיין במיוחד לרבנים שבבית דין, ובפרט בארץ ישראל, כמ"ש "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" — ה"ז תלוי בכם.

הרב אליהו שליט"א: אנחנו מוכנים לפסוק גם כשנמצאים עדיין בגולה. שהרי אנו פוסקים כדעת הרדב"ז, שגם כשנמצאים בחו"ל ה"ז כמו שנמצאים בא"י (כנ"ל ס"ח), ואנחנו נפסוק שמישיח יבוא מיד ממש.

(181) כש"ט הוספת סל"ח. ושי"ג.
 (182) שו"ע אדה"ו אר"ח סת"ח.
 (183) הערת המו"ל: הרב יהודה צדקה זצ"ל נלב"ע ביום א' י"ב מרחשון.
 (184) ראה עירובין נד, א. ועוד.
 (185) ראה ויק"ר ספ"ב. לקרית בהעלותך לה, ג. ובכ"מ.

(178) הלי' סנהדרין פ"ב ה"ב.
 (179) ישע"י יא, ט.
 (180) פ"ט ה"ב.

בעת ביקור הרה"ג וכו' וכו' מרדכי אליהו שליט"א

אחד, "כולל" בלשון יחיד (ולא "כוללים" בלשון רבים), שקשור עם "יחידו של עולם". וה"ר שיחידו של עולם יהי שרוי כיניהם, וילמדו תורה מתוך שמחה וטוב לבב. ברכה והצלחה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א יצא ללוות את הרב אליהו שליט"א, ואמר לו (בחיך): אש"ל — ר"ת אכילה שתי לוי¹⁸⁷. אכילה ושתי לא קיימת, לוי אקיים.

הרב אליהו שליט"א: יה"ר מהשי"ת שנזכה לביאת הגואל מיד, היום ממש. כ"ק אדמו"ר שליט"א: עוד הלילה. ובזכות קבלת אורחים נקבל גם פני השכינה¹⁸⁸.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א ליווה את הרב אליהו שליט"א, ובהמתינו לנסיעת המכונית, עודד בידו הק' את הנאספים שיחיו שניגנו "כי בשמחה תצאו ובשלושם תוכלון"¹⁸⁹].

ממש, לפני שכבודו חוזר לארץ הקודש, ואז ניסע כולנו יחדיו לארץ ישראל, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובכנותינו"¹⁸⁶.

הרב אליהו שליט"א: אמן.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ברכה והצלחה ותודה רבה.

הרב אליהו שליט"א: תודה רבה כבוד הרב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א: יה"ר שבקרוב ממש תהי' הגאולה, אזי אבקר את כבודו בהיכל קדשו בארץ הקודש. הרב אליהו שליט"א (בהתלהבות): ברוך הבא! אני יגיד בשמחה רבה: "ברוך הבא בשם השם".

הרב אליהו שליט"א הציג את בנו, באמרו שיש לו כולל, וצריך לחזק אותו שימשיך ללמוד תורה ויעלה מעלה מעלה ויגדל להיות גדול בתורה. ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

אמן. "כולל" פירושו — שכולל את כל הרבים הלומדים ועושה מהם ענין

187) ראה מדרש תהלים מזמור קי. הנסמן בלקר"ש חט"ו ס"ע 501.

188) ראה שבת קכז, א: "גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה".

189) ישע"ה נה, יב.

186) בא יו"ד, ט.

פסק הדין של הרה"ג הרשל"צ הרב מרדכי אליהו זצוקללה"ה ובית דינו, להבאת הגאולה
כתוב בכתב ידו של הרב. על פי החלטת תלמדיו נטמן הפסק בידו הק'.

1 ב

שמעו הכבדים הכתב ובע"פ

הרש"ג ק"ק"ה (אכונתה) ובנויות ביד ש"ס
מצאה. אצ ביד ש"ס אלה איחתי שמעו
הכבדים הטענה והבקשות שנאמרו בדמעות
א"ש

במאן יצאת מזהים, היו צה"ס יצרו

עד שנאמר בדין ת"י כדברי ה' מתיב בן
ח"ש, ביוצ. אני חלום ש"ס דם קה"ן
שה וז"ל מצ"ס דם מ"ה א"ש ביוצ. א"ש
בדין ח"ש כ"ה דם נפשות בק"י נש"ס

מצאו ישר"ל ויהיו חשב כ"ס ז"ל ח"ש ח"ש
נש"ס ו"ס ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
זכ"ס ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש

א"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש

ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש

ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש
ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש ח"ש

